

Genel Seçimler Üzerinden Bir Değerlendirmeye Balıkesir'in Siyasal Kimliği^{*}

Political Identity of Balıkesir with an Evaluation Based of General Elections

Görkem ÇAPACI^a, Gözde Müşerref GEZGÜÇ KAYA^b✉

MAKALE BİLGİSİ

Makale Geçmişi	
Başvuru	6 Şubat 2025
Kabul	15 Haziran 2025
Yayın	22 Eylül 2025
Makale Türü	Araştırma Makalesi

Anahtar Kelimeler

Seçimler,
Siyasal Partiler,
Balıkesir.

ÖZ

Bu çalışma çok partili hayata geçilen 1950 seçimlerinden 2023 seçimlerine kadarki süreçte yapılmış olan 20 milletvekili seçimini Balıkesir ili özelinde değerlendirip Balıkesir'in siyasi kimliğini tespit etmeyi amaçlamaktadır. Çalışmanın yöntemi nitel araştırma tekniğine dayanmakta olup doküman analizi yapılmıştır. Seçimlerle ilgili dokümanlar taranıp hem Türkiye geneli hem de Balıkesir'in seçim sonuçlarına dair tablolar oluşturulmuştur.

Hem bulunduğu bölge hem de 2000 sonrası "kıyı şeridi" kentlerinden farklılaşması Balıkesir'in siyasal açıdan anlaşılmasında merak uyandırmaktadır. Bahsedilen amaç ve merak doğrultusunda öncelikle seçim, seçmen davranışı ve seçim coğrafyası kavramları açıklanmıştır. Sonraki başlıkta Balıkesir'e dair coğrafi, ekonomik, sosyal, yönetsel ve kültürel bilgiler verilmiştir. Bir sonraki başlıkta Türk siyasal hayatının içerisinde Balıkesir'in görünümüne dair bir çerçeve sunulmuştur. Son başlıkta ise 20 milletvekili seçiminin hem Türkiye geneli hem de Balıkesir özelinde incelendiği bölümdür. Araştırmanın ulaştığı sonuç Balıkesir'in merkez sağ bir siyasi kimliğinin olduğudur.

ARTICLE INFO

Article History	
Received	6 February 2025
Accepted	15 June 2025
Available Online	22 September 2025
Article Type	Research Article

Keywords

Elections,
Political Parties,
Balıkesir.

ABSTRACT

This study aims to evaluate the political identity of Balıkesir province by analyzing 20 parliamentary elections held between Turkey's transition to a multi-party system in 1950 and the 2023 elections. The research adopts a qualitative methodology, utilizing document analysis. Election-related documents were reviewed, and tables summarizing the results for both Turkey overall and Balıkesir specifically were created.

Balıkesir's distinction from other "coastline" cities, particularly after the 2000s, and its geographical and political context generate significant interest in understanding its political identity. To address this objective, the study begins by explaining the concepts of elections, voter behavior, and electoral geography. Subsequently, it provides an overview of Balıkesir's geographical, economic, social, administrative, and cultural characteristics. The next section frames Balıkesir's position within Turkish political history. The final section presents and analyzes the results of 20 parliamentary elections, both at the national level and within Balıkesir. The study concludes that Balıkesir possesses a political identity rooted in center-right ideology.

EXTENDED SUMMARY

Research Problem/Research Questions: This study aims to evaluate the political identity of Balıkesir province through an analysis of general elections spanning from Turkey's transition to a multi-party system in 1950 to the 2023 elections. The research investigates the trends, continuities, and shifts in Balıkesir's voting behaviors during 20 parliamentary elections. The primary question focuses on identifying the unique political characteristics of

Balıkesir and understanding how these characteristics differentiate it from other coastal provinces in Turkey, particularly post-2000 elections. Key sub-questions include: How has Balıkesir's political orientation evolved over time? To what extent do geographical, economic, and cultural factors shape voter preferences in Balıkesir? What is the role of the center-periphery dichotomy in explaining these trends?

^{*} Bu çalışma Gözde Müşerref GEZGÜÇ KAYA danışmanlığında Görkem ÇAPACI tarafından hazırlanan ve 07/05/2024 tarihinde savunulan "Çok Partili Hayat Sonrası Milletvekili Genel Seçimlerinin Balıkesir İli Özelinde Değerlendirilmesi" başlıklı yüksek lisans tezinden yararlanılarak üretilmiştir.

✉ Sorumlu Yazar/Corresponding Author

^a Bağımsız Araştırmacı, Bilim Uzmanı, E-Posta: gorkemcapaci@yandex.com, ORCID: https://orcid.org/0009-0007-8793-1842

^b Dr. Öğr. Üyesi, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Kamu Yönetimi, Muğla, E-Posta: gozdegezgu@mu.edu.tr, ORCID: https://orcid.org/0000-0002-7227-2780

Literature Review: Studies analyzing elections at both national and local levels are abundant in Turkish political science. However, research focusing on specific regions or provinces is relatively scarce and increasingly important. Examining a region's election results by considering its social, economic, and cultural background provides a nuanced understanding of its political identity. Balıkesir's unique dual-coastal geography—bordering both the Marmara and Aegean seas—and its divergence from other coastal cities post-2000 elections makes it a compelling case for analysis.

The theoretical framework of this study is grounded in the center-periphery model. Introduced by Şerif Mardin, this approach is widely used to analyze Turkish political dynamics. Over time, the dichotomy of center-periphery has evolved to incorporate dimensions such as “left-right” in the 1960s, “global-national” in the 1980s, and “religious-secular” in the 1990s. By examining Balıkesir within this framework, the study seeks to illuminate how local dynamics interact with broader national trends.

Method: This research employs qualitative methods, primarily document analysis, to evaluate election results. Data were collected from the Turkish Statistical Institute (TÜİK) and the Supreme Election Council (YSK). Election results were tabulated to compare Balıkesir's outcomes with nationwide trends. The study focuses on political parties surpassing the electoral threshold and achieving parliamentary representation, as these have the most significant impact on determining political identity.

To ensure a comprehensive analysis, the 20 general elections were categorized by historical periods—1950–1980, 1980–2000, and post-2000—each of which reflects significant shifts in Turkey's political landscape. For each period, the dominant political actors in Balıkesir were identified, and their ideological positioning was contextualized with respect to national political transformations. Particular attention was paid to voter turnout, party dominance, and deviation or convergence from national trends.

Findings: The study reveals that Balıkesir has consistently demonstrated a center-right political identity throughout the analyzed period. Key findings include:

1950-1980 Period: Dominance of center-right parties such as the Democrat Party (DP) and the Justice Party (AP), reflecting rural and agricultural priorities.

1980-2000 Period: Continued support for center-right parties, with notable shifts influenced by economic liberalization under the Motherland Party (ANAP) and later by the True Path Party (DYP).

Post-2000 Period: Divergence from other coastal provinces that leaned towards left-leaning or secular parties. Balıkesir remained aligned with center-right trends, particularly under the Justice and Development Party (AKP).

Additionally, socio-economic factors such as Balıkesir's agricultural economy, ethnic diversity, and dual-coastal geography were significant in shaping its political trajectory. The study's regional focus highlights that while Balıkesir shares some similarities with nationwide trends, its distinct patterns warrant an in-depth local analysis.

One striking pattern observed was the relative resilience of the center-right tradition in Balıkesir, even during periods of national political upheaval or when new political movements emerged. For instance, in the 1999 elections, while many coastal cities shifted toward leftist parties like the Democratic Left Party (DSP), Balıkesir exhibited only a temporary deviation before realigning with the center-right. This suggests a deeply rooted political culture shaped by both historical legacies and socio-economic structures.

Conclusions: This research underscores Balıkesir's unique position within Turkey's political landscape. Despite its coastal geography, Balıkesir has consistently diverged from the left-leaning tendencies of other coastal provinces. Instead, it has maintained a strong center-right orientation, rooted in its rural and agricultural socio-economic structure.

The study also demonstrates the utility of the center-periphery model in analyzing regional political identities in Turkey. Balıkesir's political behavior reflects broader transformations in Turkish politics while maintaining local distinctiveness. Future research could expand on this study by incorporating qualitative data such as voter interviews, electoral campaign analysis, and media discourse to further explain the persistence of ideological orientations.

Moreover, the findings of this study may inform political parties' campaign strategies, especially in provinces that deviate from expected regional patterns. By recognizing the heterogeneity within the "coastal cities" category, policymakers and political analysts can develop more targeted and context-sensitive approaches to electoral behavior.

In conclusion, the findings contribute to a deeper understanding of regional political dynamics in Turkey, offering valuable insights for scholars, policymakers, and political strategists aiming to comprehend the interplay between local and national politics.

1. Giriş

Hem genel hem de yerel seçimleri ülke genelinde değerlendiren çalışmalar oldukça yaygındır. Seçimleri belirli bir coğrafya ile sınırlandırıp inceleyen çalışmalar da giderek önem kazanmaktadır. Bu tür çalışmalar incelenen coğrafya ya da seçim bölgesinin sosyal, ekonomik, siyasal ve kültürel yapısı göz önünde bulundurularak gerçekleştirilir. Böylece o coğrafyanın ülke geneline hâkim olan seçim sonuçlarıyla benzer ve farklı yönlerinin ortaya konması siyasi kimliğini anlamada önemli bir analiz sağlar. Ayrıca o bölgenin siyasal açıdan tarihsel sürekliliğini anlamada yardımcı olur.

Bu çalışma çok partili hayata geçildikten sonra yapılmış olan 20 milletvekili seçimini Balıkesir ili özelinde değerlendirmektedir. Böylece 1950'den 2023 seçimlerine kadarki süreçte Balıkesir ilinin genel seçim sonuçları incelenip siyasi kimliği tespit edilmeye çalışılacaktır. Balıkesir'in siyasi kimliği tespit edilmeye çalışılırken, siyasal hayatta yaşanan değişim ve dönüşümün anlaşılması için kullanılan merkez-çevre kuramının yardımcı olabileceği düşünülmektedir. Böylece 20 milletvekili seçim sonucunu sadece istatistiksel olarak ortaya koyup Balıkesir'i ideolojik açıdan nerede konumlandırılabilirliğinin tespit dışında, Balıkesir'in

siyasal değişim ve dönüşümünü anlamada bir analiz sunacaktır.

Balıkesir ilinin seçilmesinin temel nedeni, 2000'lerden sonra seçimlerde ortaya çıkan sonuçlardan dolayı "kıyı şeridi" olarak değerlendirilen diğer seçim çevrelerinden ayrışmasıdır. Hem Ege Denizine hem de Marmara Denizine kıyısı bulunan Balıkesir 2000 sonrası gerçekleşen genel seçimlerde ortaya koyduğu sonuçlar onu diğer "kıyı şeridi" kentlerinden farklılaştırmaktadır. Balıkesir'in bu farklılığını anlama çabası geçmiş seçimlerine de merak uyandırmaktadır.

Çalışmanın giriş bölümünden sonra ikinci başlığında seçim, seçmen davranışı ve seçim coğrafyası kavramlarına değinilecektir. Üçüncü başlıkta Balıkesir'i daha iyi anlayabilmek adına kentle ilgili coğrafi, ekonomik, sosyal, yönetsel ve kültürel yapısına dair bilgiler sunulacaktır. Dördüncü başlık Türk siyasal hayatının belli dönemleri altında Balıkesir'in siyasal değişim ve dönüşümdeki yerini anlamaya yöneliktir. Beşinci başlık ise bu çalışmanın asıl dayanağını oluşturan 20 milletvekili seçiminin ele alındığı bölümdür.

Çalışmanın yöntemi nitel araştırma tekniklerinden doküman analizine dayanmaktadır. Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) ve Yüksek Seçim Kurulu'ndan (YSK) elde edilen seçim sonuçları tablolaştırılmıştır. (Veriler YSK ve TÜİK'ten temin edilmiştir.) Seçimlere ait bu veriler makalenin "ek" bölümünde tek bir tabloda birleştirilmiştir. Bu tablo "Türkiye ve Balıkesir'in 1950- 2023 Arasında Gerçekleşmiş Milletvekili Genel Seçim Sonuçlarının Karşılaştırmalı Tablosal Özeti" başlığı ile makalenin EK 1 kısmında bulunmaktadır. Tablo hem Türkiye genelindeki hem de Balıkesir bölgesindeki seçim sonuçlarını anlamak üzere kurgulanmıştır. Böylece Türkiye geneliyle Balıkesir bölgesindeki sonuçlarının benzerlikleri ya da farklılıklarının tespiti kolaylaşacaktır. Seçim sonuçlarını göstermek için hazırlanan tabloda Türkiye genelinde milletvekili çıkartan partilere ve bu partilerin istatistiklerine yer verilmiştir. Tabloda seçime giren bütün partiler ve aldıkları oyları göstermek uzun satırlara neden olacağı için barajı geçen, milletvekili çıkaran partilerin sonuçlarına detaylı yer verilmiştir.

2. Seçimler, Seçmen Davranışı ve Seçim Coğrafyası

Bireylerin siyasete katılım düzeyleri farklılık gösterir. Siyasal katılım denilince akla gelen ilk araç seçimlerdir. Ayrıca seçimler bireylerin en çok tercih ettikleri katılım araçlarının başında gelmektedir. Seçmenlerin oy verme davranışını etkileyen çeşitli faktörler bulunmaktadır. Örneğin aile, eğitim, yaş, ekonomi, meslek, din gibi etkenlerin seçmen davranışı üzerinde etkili olduğu bilinmektedir. Bunlara ek olarak yerleşim yeri veya coğrafya faktörünü de göz önünde bulundurmak gerekir.

Seçim coğrafyası, bir toplumda seçimlerle ilgili olayları o toplumun farklı bölgeleri veya mekanları üzerindeki etki ve sonuçlarıyla birlikte değerlendirir. Aslında siyasal coğrafyanın alt dalı olan seçim coğrafyası, bir mekanda iktidarın belirlenmesinde etkili olan faktörleri merceğine alır.

Yerleşim yeri faktörü değerlendirilirken kentsel-kırsal yapı, büyük şehir, nüfus yoğunluğu, bölgesel farklılıklar, ekonomik gelişmişlik düzeyi gibi özellikler bu coğrafya

üzerinde yaşayan seçmeni etkilemektedir. Mesela nüfus yoğunluğu fazla olan kentlerde eğitim, sağlık, kültür ve sosyal beklentilerin yüksekliği siyasi katılımı da artırmaktadır (Yıldız, 2023, s. 22). Büyük kentlerde sol eğilimli partilerin, kırsal alanlarda tutuculuk özelliğinin hakim olmasından dolayı sağ partilerin tercih edildiği görülmektedir. Diğer taraftan küçük yerleşim yerlerinde iletişimin daha kuvvetli olması siyasi katılımı yükseltirken aynı zamanda tercihlerin de benzerliğini artırdığı belirtilmektedir (Altan, 2011, s. 321).

Ülkemizde, seçmen tercihlerinin coğrafi olarak Batı Anadolu ve kıyı şeridi, Orta Anadolu ve Güneydoğu Anadolu olarak üç grupta değerlendirmek mümkündür. Bu coğrafyaların seçim sonuçları incelendiğinde kendilerine göre belli özellikler sergilediği söylenebilir. 15'i Büyükşehir olmak üzere 30 il Batı Anadolu ve kıyı şeridi profilinde yer almaktadır. İstanbul, İzmir, Bursa, Antalya ve Adana gibi büyük nüfusa sahip şehirler genellikle sol partilere daha fazla oy vererek benzer siyasi eğilimler taşımaktadır. Türkiye'de Orta Anadolu'yu kapsayan illerin sağ partilere oy verdiği, Güneydoğu Anadolu bölgesinin ise ağırlıklı olarak etnik kimlik temelli siyasal talepleri önceleyen partilere destek verdiği bir siyasi zemin mevcuttur (Ünal Aydoğan, 2020, s. 29).

Kıyı şeridi kavramı seçim analizlerinde özellikle siyasi eğilimlerin bölgesel dağılımını anlamlandırmada kullanılan bir kavram olmuştur. Coğrafi konumlarından dolayı kıyıda bulunan illerin, seçim sonuçları itibarıyla gösterdikleri ideolojik özellikleriyle benzerlik taşımaları üzerine geliştirilmiş bir kavramdır. Kısaca deniz kenarındaki illeri ve ilçeleri kapsayan bir siyasal eğilim sınıflandırmasıdır. Örneğin Ege Bölgesi'ndeki İzmir Aydın, Muğla ya da Akdeniz Bölgesi'ndeki Antalya ve Mersin gibi şehirler bu sınıflandırmanın altında yer alan illerdir. Kıyı şeridinin sosyoekonomik anlamda ilişkili olduğu özellikler yüksek eğitim düzeyi, turizm ve ticaretin gelişmişliğidir. Ayrıca bu bölgelerin daha kozmopolit ve farklı kültürlerle temasın fazla olduğu söylenebilir. Siyasal açıdan ise 2000 sonrası Cumhuriyet Halk Partisi'nin (CHP) güçlü olduğu illerdir. Kıyı şeridi kavramı deniz kenarında konumlanan illeri ifade etse de bu coğrafi tanımlama içerisine Karadeniz Bölgesi dahil edilmez. Bu kıyı şeridi kavramı siyasal açıdan Karadeniz'i karakterize eden bir olgu olarak kullanımıyla karşılaşılmamaktadır. Kıyı şeridi kavramıyla yapılan çalışmalar bulunmaktadır. Örneğin Kiriş ve Köklü'nün (2012) yapmış olduğu çalışmada Muğla bir kıyı şeridi seçim bölgesi olarak ele alınıp değerlendirilmiştir.

Belli bir seçim bölgesinin sonuçları uzun süreli değerlendirildiğinde seçmen tercihinin gösterdiği süreklilik ya da değişkenlik o seçim coğrafyası için bir siyasi kimlik tanımlanmasında etkilidir. Türkiye'de seçimler incelendiğinde bazı seçim çevrelerindeki sonuçlar süreklilik ve kalıcılık göstermektedir. Örneğin İzmir, Muğla, Zonguldak, Tekirdağ ve Edirne'de seçimler CHP ve onun mirasçısı olan partiler lehine sonuçlanırken Erzurum, Kayseri, Konya ve Yozgat'ta Demokrat Parti (DP) ve onun mirasçısı olan partiler lehine sonuçlanmaktadır (Akengin, 2018: 10-11). Kısacası günümüzde seçim bölgelerinde partilerin kendilerini güvende hissettikleri hatta 'kale' oldukları iller bulunmaktadır (Yiğit ve Sezgin, 2019, s. 7).

3. Balıkesir'in Coğrafi, Sosyal, Yönetsel, Ekonomik ve Kültürel Yapısına Dair

Coğrafi olarak Balıkesir'i tanımlamak gerekirse, kuzeyinde İstanbul, doğusunda Bursa ve batısında Çanakkale illeri ile çevrilmiş bir şehirdir. Aynı zamanda Marmara ve Ege denizlerine kıyısı bulunmaktadır. Topraklarının bir kısmı Marmara Bölgesinin güneyinde, bir kısmı da Ege Bölgesinin kuzeyinde yer almaktadır.

Bir kent olarak Balıkesir üç alt bölgede değerlendirilebilir. Birincisi, eğitim açısından stratejik önem sahip Altıeylül ve Karesi ilçelerini kapsayan Güney Bölgedir. Öğrenci hareketliliğinin yoğun olduğu ve ulaşım açısından kavşak nokta olması bu bölgenin öne çıkan özellikleridir. İkincisi, sanayi-ticaret faaliyetleri bakımından önemli olan Bandırma ve çevresini kapsayan Kuzey Bölgedir. Marmara Denizi'ne kıyısı olan bu bölgede Bandırma Limanı da bulunmaktadır. Ayrıca çevre illere ulaşımın da kolay sağlandığı bir bölgedir ve Balıkesir'in ticari-sanayi anlamda yükünü kaldırmaktadır. Bu bölgede 2015 yılında kurulan On Yedi Eylül Üniversitesiyle canlılık artmıştır. Üçüncü bölge ise, Balıkesir'in turizm faaliyetlerini üstlenmiş olan Ayvalık ve Edremit çevresini kapsayan Körfez Bölgesidir. Aynı zamanda bu bölgede verimli tarım toprakları da bulunmaktadır (Kızıltepe, 2022, ss. 140-141).

Demografik olarak değerlendirildiğinde, 2023 yılı TÜİK verileri itibarıyla nüfusu 1.257.590 kişidir (TÜİK, 2023a). Özellikle muhacir göçmenlerin şehrin bugünkü sosyal motifinde önemli bir yeri olduğu söylenebilir. Bugün için Balıkesir'i oluşturan etnik çeşitlilik Çerkezler, Manavlar, Çepniler, Muhacirler, Romanlar, Yörükler, Gürcüler ve Pomaklar'dır (Adıgüzel, 2020, ss. 16-18). Balıkesir ili hanehalkı büyüklüğüne bakıldığında ortalama 2,61 kişi olarak ülke genelinde en düşük 4. şehir olduğu görülmektedir (TÜİK, 2022)

Ekonomik açıdan, Balıkesir'in tarım ve hayvancılığa dayalı yapısı olduğu söylenebilir. Sanayi de tarımsal üretim, hayvancılık ve hayvansal ürünler ve doğal kaynakların işlenmesi üzerine kurulmuştur (Balıkesir Kent Konseyi). Örneğin Türkiye'de sanayileşmenin hız kazandığı 1950'li yıllarda Balıkesir'de de bu yönde ilerleme yaşanmış, başını tavuk sektörünün çektiği fabrikalar kurulmaya başlanmıştır. Balıkesir Türkiye genelinde beyaz et üretiminin %20'sini, yumurta üretiminin %10'unu, yem üretiminin %14'ünü karşılamaktadır. Bunların yanında ülke genelinde süt üretiminde ikinci, kırmızı et üretiminde üçüncü sıradadır (Balıkesir Kent Konseyi). Balıkesir'in bulunduğu coğrafyadan dolayı turizm açısından da önemli bir ildir ve ekonomik faaliyetlerinde turizm de öne çıkar. Antalya, Muğla gibi turizm kentlerinden farklı olarak Balıkesir daha çok yerli turistlerin tercih ettiği bir bölgedir.

Kentin yönetimine dair güncel gelişme 6 Aralık 2012 tarihinde Resmî Gazete'de yayımlanan 6360 sayılı "On Dört İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Yedi İlçe Kurulması İle Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun" ile Balıkesir büyükşehir statüsüne geçmiş olmasıdır. Bu Kanunla birlikte 18 olan ilçe sayısı 20'ye çıkmıştır. Ayrıca kentin seçim sonuçları bağlamında son yerel seçimlerde ortaya koyduğu tablo dikkat çekicidir. 2024 yerel seçimlerinde CHP birinci parti olarak seçilmiştir. Bu sonuç

1950'den beri Balıkesir'de ilk defa CHP'nin seçilmiş olması bakımından önemlidir.

4. Türk Siyasal Hayatı Panoramasından Balıkesir'e Bakış

Türk siyasetinin yapısal analizi için 'merkez-çevre' dikotomisi en yaygın kullanılan yaklaşımdır. Siyasal yaşamı ve kimlikleri anlamada ve açıklamada bu yaklaşım çoğu zaman kullanılmaktadır. Bu makalede de 'merkez-çevre' dikotomisi bir şehrin -Balıkesir'in- siyasal kimliğini belirlemede yardımcı olacağı düşünülmektedir. Merkez-çevre ilişkisi üzerinden siyasal yaşamı ve kimlikleri açıklamak siyasal kutuplaşma ekseninde siyasetin ve iktidarın taraflarını betimlemede yardımcı olur. Türk siyasal yaşamını anlamada Şerif Mardin'le özdeşleşmiş bu yaklaşım Türk siyasetinin anlaşılmasında sık sık kullanılır. Ancak tarihsel süreçte yaşanan değişim ve dönüşümler merkez-çevre ilişkisine farklı kutupların katılımıyla çeşitlenmiştir. 1960'dan itibaren 'sağ-sol', 1980'lerden itibaren 'küresel-ulusal', 1990'ların ortalarından itibaren 'dindar-laik' ve 2000'lerden bugüne 'vatandaş-kimlik' eksenlerinde ortaya çıkan toplumsal süreçler ülkedeki siyasal kutupların temel düzey dikotomisi olmuştur (Özözen- Kahraman ve Gültay, 2019, s.95-96).

1950 seçimleriyle DP'nin iktidara gelmesi 'çevre'nin 'merkez'e taşınmasını ifade eder. 1950'lerde başlayıp 1960'larda etkisi iyice artan sosyo-ekonomik değişim ve dönüşüm siyasete yansarak ideolojik eksenleri belirginleştirmiştir. Sağ-sol ideolojik konumları merkez-çevrenin dışındaki diğer polarizasyon alanı olmuştur. 1980 darbesiyle yeni bir rotaya giren Türk siyaseti neoliberal değerlerin kurumsallaştığı evreye geçmiştir. 1980'lerle birlikte Türkiye küresel sisteme eklemlenirken yaşanan değişim ve dönüşüme kültürel ve dini değerlerin tepkiselliği 'küresel-ulusal' ayrımını tetiklemiştir. Temeli 1980'li yıllarda atılan ancak 2000'li yıllara gelince somut bir kutuplaşma düzeyi olan 'vatandaş-kimlik' eksenli etnik, dini ve kültürel çeşitliliğin kamusal alanda görünür ve organize olmasıyla keskinleşmiştir.

Tek parti döneminde kırsala yönelik politikalar 1950 sonrasında DP'nin seçilmesinde etkili olmuştur. DP döneminde Tarım Bakanlığının rolü ve Bakanlığa ödenek artırılmıştır. Yine bu dönemde tarıma dayalı kalkınma stratejisi ticaretin ve sanayinin gelişmesinde merkezi noktaya ziraati koymuştur. Balıkesir'in tarım faaliyetleri bakımından taşıdığı potansiyel göz önüne alındığında DP'nin Balıkesir'de taban bulmasının tesadüf olmadığı görülecektir (Ceylan, 2021, s. 190). Nitekim 1950'ler boyunca Balıkesir'de CHP hiç milletvekili çıkaramamıştır. Bu durum çevrenin merkeze karşı net zaferini simgelemektedir.

Balıkesir'de tek parti döneminde önemli isimlerin (Sıtkı Yırcalı, Esat Budakoğlu, İsmail İlşekerci) Serbest Cumhuriyet Fırkasıyla siyasete yön vermek istedikleri ancak bu konuda başarılı olamadıkları söylenebilir. İşte bu siyasal miras 1950 sonrasında DP üzerinden devam etmiştir. 1960 sonrasında ise DP mirasını taşıyan partiler üzerinden ilerlemiştir.

1960'larla birlikte çeşitlenen siyasal partiler içerisinde ve sağ-sol kutuplaşmasının belirginleştiği bu dönemde merkez sağ güçlü temsilci Adalet Partisi (AP) olmuştur. AP'nin "genel yaklaşımının bir taraftan Türk halkının köylü

karakterini vurgulayan diğer taraftan bu köylü karakterin modern bir görünüm kazanabileceğini, diğer bir deyişle Türk halkının temel nitelikleri kaybedilmeden modernleşebileceğini ileri süren bir çeşit stratejinin savunucusu oldukları söylenebilir.” (Buçukcu, 2021, s.25). 1965 ve 1969 seçimlerinde ülke genelinde birinci parti olarak çıkan AP iki dönem de tek başına iktidar olabilmıştır. Bu iki dönemde ve 1980 askeri darbesiyle kapatılınca kadar Balıkesir’de genel seçimlerde AP birinci parti olarak seçilmiştir. AP’nin milliyetçi-muhafazakâr ideolojik yapısı ve sınırları Balıkesir siyasal sosyolojisiyle uyumludur. 1970’lerle birlikte canlanan sol ideoloji ve CHP’nin ideolojik yelpazede ortanın solunda konumu 1973 ve 1977’de CHP’yi birinci parti yaparken Balıkesir’de AP desteği devam etmiştir. Solda böyle bir hareketlenme karşısında AP’nin anti-komünizmi ve dini-anti komünistliği kırsal bölgelerde karşılık bulmuştur. Balıkesir de bu bağlamda değerlendirildiğinde AP tercihi milliyetçi-muhafazakâr değerlerin öne çıkmasıyla ilişkilidir.

1980 sonrası neoliberal politikaların uygulayıcısı Anavatan Partisi (ANAP), Türkiye’nin merkez sağ siyasal partisi olmuştur. Ekonomide liberalizm, toplumsal alanda muhafazakarlığın terkiinden oluşan yeni sağ siyasetinin Türkiye’deki uygulayıcısı olmuştur (Ertan, 2021, s. 969). 1983 ve 1987 seçimlerinde ANAP birinci olmuştur ve bu iki seçimde de merkez sağ partilerinin toplam oy oranı %50’yi geçmiştir. Ancak 1980’lerin sonunda merkez sağdaki bölünme dikkat çekicidir. Buradaki bölünmede 1983’te Doğru Yol Partisi’nin (DYP) kurulması ve 1987 yılında kaldırılan siyasi yasakların ardından Süleyman Demirel’in partinin liderliğine gelmesi etkilidir. DYP 1983 yılında kurulmuş olsa da 1983 seçimlerine kurucu listesini seçim takvimine göre zamanında veremediği için katılamamıştır. Kiriş’e göre, ANAP-DYP arasındaki gerilim ve merkez sağın büyük temsilcisi olma rekabeti 2000’li yıllara kadar devam etmiştir. ANAP’ın yeni sağ ve serbest piyasa yanlısı politikaları karşısında Demirel’in DYP’si DP ve AP mirasını devam ettirmiştir. Bu iki merkez sağ hattında DYP ANAP’a göre daha muhafazakâr, popülist, siyasal ve sosyal eşitlik yanlısı bir ideolojiye sahiptir. Aslında her iki partinin de muhafazakâr seçmene hitap eden politikaları olsa da Özal’ın söylemlerinde değişim ve modernleşme daha baskındır (Kiriş, 2010, s. 91). Toplumsal tabanlarına bakıldığında ANAP’ın kentli sınıftan, DYP’nin ise kırsal kesimden destek gördüğü söylenebilir. 1987 seçimleri öncesinde ANAP’ın kırsal kesimde ciddi bir oy kaybı yaşadığı, 1987 seçimlerinde bu durumu telafi edebilmek için Merkez Bankası aracılığıyla çiftçiye destek sağladığı belirtilmektedir (Çavuşoğlu, 2009, s. 86). 1987 seçimlerinden kısa bir süre önce Süleyman Demirel DYP’nin genel başkanı olmuştur. ANAP’ın seçim propagandasını eski liderler Demirel, Ecevit, Erbakan ve Türkeş üzerinden yürütmesi seçimde 1980 öncesi döneme geri döneceği algısını yaratmıştır. DYP’nin %19,1’lik oy oranında bu durumun etkili olduğu ifade edilmektedir (Refaiddin Şahin ile yapılan görüşmeden aktm. Çavuşoğlu, 2009, s. 91). 1987 seçimlerini Balıkesir özelinde değerlendirildiğinde ANAP’ın bir önceki seçime göre oy kaybı yaşamasında DYP’nin etkisi olduğu söylenebilir.

1980’ler Balıkesir açısından değerlendirildiğinde ANAP, ilk seçimlerde hem merkez hem çevre değerleri harmanlayarak başarı sağlamıştır. Ancak 1987’den sonra DYP’nin yükselişi Balıkesir’de belirginleşmiştir. Bu

noktada ANAP’ın kentli-liberal dilinin Balıkesir gibi yarı kırsal illerde tutunmakta zorlandığı söylenebilir. Dolayısıyla seçmen tercihinin daha muhafazakâr ve köylü temsiline yani, DYP’ye yöneldiği görülmektedir.

1990’larda Türkiye siyaseti ile ilgili anahtar kavramlar uluslararası konjonktürde Soğuk Savaşın bitişi, küreselleşme, neoliberalizmken, iç siyasette ise kimlik siyasetlerinin yükselişi, ekonomik kriz, yolsuzluklar, siyasi istikrarsızlık ve devlet-mafya ilişkileridir. Seçimler ve partiler açısından ise kırılma ve sürpriz sonuçların çıktığı bir dönemdir. ANAP’ın siyasette hakimiyetini diğer merkez sağ partilere kaptırdığı görülmektedir. 1991 seçimlerinde DYP’nin birinci olmuştur. Seçimlerden sonra yapılan araştırmalara göre, ANAP beyaz yakalı, kentli ve genç seçmen kitlesinden, DYP ise esnaf ve zanaatkar, kırsal kesim ve yaşlı seçmen kitlesinden daha çok oy almıştır (Cumhuriyet, 20.09.1991: 4; TÜSES, 1996’den aktm. Ertan, 2021, s.973). Bu seçimlerde Balıkesir DYP’yi birinci parti olarak tercih etmiştir. Yapılan araştırmalarda DYP için tanımlanmış olan seçmen kitlesine ait özellikler Balıkesir’le oldukça uyumlu görülmektedir. Balıkesir 1995 seçimlerinde de DYP’yi birinci parti seçmiştir. Hatta bu seçimlerde Türkiye’deki genel sonuçlardan farklılaşmıştır. Türkiye genelinde RP birinci parti olurken Balıkesir’de DYP birinci parti olarak seçilmiştir. Tosun ve Tosun’un yaptığı çalışmada belirttiği gibi DYP’nin bu dönem en çok destek gördüğü bölge Ege Bölgesi’dir. DYP’nin bu bölgede güçlü bir tabanı vardır ve kırsal kesimden güçlü bir destek görmüştür (Tosun ve Tosun, 1996, s. 51). 1995 seçimlerinde DYP’nin küçük çiftçilerin desteğini aldığı (TÜSES, 1996) göz önünde bulundurulduğunda, Ege ve Marmara bölgelerinin kesişiminde bulunan Balıkesir’in ekonomik yapısıyla uyumlu bir seçim sonucu olduğu görülmektedir. 1999 seçimlerinde ise “Muğla, Çanakkale, Antalya ve Afyon gibi merkez sağ tabanın güçlü olduğu illerde DYP, liderliği artan milliyetçi dalganın da etkisiyle Demokratik Sol Parti (DSP) ve Milliyetçi Hareket Partisi’ne (MHP) kaptırmıştır.” (Ertan, 2021, s. 985). Bu şehir listesine Balıkesir’i de eklemek mümkündür. Balıkesir tercihinin DSP’den yana kullanmıştır. Hatta merkez solda yer alan bir partiyi seçerek istisna bir sonuç ortaya koymuştur. Balıkesir’in bu seçimlerde neden MHP yönelmediği sorusu akla gelebilir. Bu noktada Balıkesir’in reaksiyoner bir milliyetçilik ideolojisi olmadığı söylenebilir.

1999 seçimleri hem sonuçları hem de sonraki süreç itibarıyla Türk siyasal hayatın bir kırılma dönemidir. Sonuçları açısından Türkiye’nin 3 siyasi bölgeye ayrıştığı söylenebilir. 1.bölge kalesi İzmir olan Batı Anadolu, Trakya ve Batı Karadeniz’den oluşan DSP Türkiye’si; 2.si Trabzon, Antalya, Mersin illerini de kapsayan Orta-Doğu Anadolu’dan oluşan ve kalesi Yozgat olan MHP Türkiye’si; 3. sü İran-Irak-Suriye’ye sınır komşusu olan illeri kapsayan ve kalesi Diyarbakır olan Halkın Demokrasi Partisi (HADEP) Türkiye’si (Alpkaya, 1999: 43’den aktm. Kutlu, 2022, s. 130). Aslında bu siyasal bölgeleşme 2000 sonrasında da bir bakıma etkisini sürdürmüştür. 1. bölge açısından bakıldığında tamamıyla olmasa da CHP’nin desteklendiği coğrafya haline gelmiştir. Bu bölge içerisinde yer alan Balıkesir ise 1999’daki parti tercihinin aksine, 2000’lerde merkez sağ geleneğini AK Parti üzerinden devam ettirmiştir. Yani Balıkesir’in bu kısa dönem sol tercihi (DSP), bir sistem değişikliği değil, geçici tepki olarak yorumlanabilir.

1990'larda yaşanan değişim ve dönüşümler, 2000'li yıllarda Türk siyasal hayatının kodlarını oluşturmuştur. 1990'larda sermaye sınıfında farklı gruplar ortaya çıkmaya başlamıştır. Büyük sermaye merkezlerinin yanında Anadolu'da muhafazakar dini sermaye grupları ve içinde Balıkesir'in de olduğu Anadolu şehirlerinde yeni sermaye grupları yükselmeye başlamıştır. Kısacası çeşitlenen sermaye grupları toplumun farklı kesimlerine yayılmıştır (Pamuk, 2008, s. 269-270; Öniş, 1997, s. 759'den aktırn. Karakoç, 2020, ss. 236-237). Yeni ekonomik sermaye grupları ve toplumsallaşması 2000'li yıllarda siyaset zeminini yeniden şekillendiren önemli faktörlerden birisidir. Bu dönemde Balıkesir "yeni merkez"e entegre olmuş, AK Parti'yi merkez sağın yeni temsilcisi olarak benimsemiştir. AK Parti'nin merkezîyetçi ama hizmet odaklı yapısı Balıkesir'de geniş karşılık bulmuştur. Bugün için bakıldığında özellikle kırsalda ve küçük ilçelerde merkez sağ ağırlığını korumaktadır. Ancak Balıkesir'in kıyı ilçelerinin "kıyı şeridi" özelliklerine yakın olduğunu söylemek mümkündür. Hatta bu ilçelerde son dönemde CHP ve İYİ Parti tabanı genişlemiştir.

Balıkesir ili siyasal tercihleri itibarıyla uzun yıllardır merkez sağ partilerin kalesi konumundadır. 1950 seçimlerinden itibaren DP, AP, ANAP, DYP ve 2000'li yıllarda AK Parti gibi merkez sağ partiler, Balıkesir'de Türkiye ortalamasının üzerinde oy oranlarına ulaşmıştır. Bu eğilim, ilin toplumsal yapısıyla doğrudan ilişkilidir. Balıkesir, kırsal ve yarı-kentsel karakteri, tarım ve küçük ölçekli sanayiye dayalı ekonomik yapısı ve muhafazakâr değerlerle harmanlanmış toplumsal dokusuyla, çevreyi temsil eden kesimlerle özdeşleşmektedir. Ancak bu çevresellik, merkeze mutlak uzaklık anlamında değil; kontrollü değişimi ve siyasal istikrarı önceleyen bir tutum şeklinde ortaya çıkmaktadır.

Dolayısıyla Balıkesir seçmeni, hem merkez sağın sunduğu geleneksel değer temelli siyaset anlayışına yakın durmakta hem de devletle çatışmayan, sistem içi değişimi benimseyen siyasal yapılara destek verme eğilimindedir. Bu yönüyle il, Türkiye'de çevre kimliğini koruyarak merkeze yaklaşan siyasal eğilimlerin güçlü temsilcilerinden biri olarak öne çıkmaktadır. Nitekim Balıkesir'in seçim sonuçları, merkez-çevre ekseninde uzun süreli bir süreklilik sergilemekte ve merkez sağ siyasal çizgiye duyulan toplumsal güveni yansıtmaktadır.

Türk siyasal hayatı içerisinde Balıkesir'le ilgili parantezler açarak yapılan bu değerlendirmeler bir sonraki başlıkta seçim sonuçları üzerinden okunmaya çalışılacaktır. Bu bölümü sonlandırırken Balıkesir seçmeniyle ilgili temel özelliklere değinmek gerekir. Yerel gazete yazarlarından Enver'in (2024), 1950'den bu yana Balıkesir seçmenine dair tespitleri Balıkesir'in Türk siyasal hayatındaki içindeki konumunu anlamak için çerçeve sunmaktadır: *'Siyasal anlamda Balıkesir'in seçmen tercihleri; bilhassa 1950'den bu yana günümüze değin hep bu ifade ettiğim doğrultuda, hep bu yönde yani merkez de yer alan ama sürekli değişim isteyen ya da değişim rüzgarlarının peşine takılan, aşırılıklardan, fanatizmden uzak duran, yani siyasi anlamda daima ortadan giden, muhafazakarlık dokusundan asla taviz vermeyen ama yenilik ve dolayısıyla da değişimlere de açık olan bir doğrultudadır...'*

Balıkesir'in siyasal tercihleri, yalnızca ideolojik yönelimlerle değil; aynı zamanda ilin sosyo-ekonomik

yapısıyla da yakından ilişkilidir. TÜİK'in verilerine göre, il genelinde tarım ve sanayi sektörlerinde çalışanların oranı Türkiye ortalamasının üzerindedir (TÜİK, 2023b). Özellikle Manyas, Gönen, Susurluk ve Dursunbey gibi ilçelerde tarımsal üretim ve küçük ölçekli sanayi faaliyetleri ağırlıklıdır. Bu bölgelerdeki seçmen eğilimleri, uzun yıllar boyunca merkez sağ partiler lehine şekillenmiş, siyasal istikrarı ve geleneksel değerlere bağlılığı önceleyen bir tutum sergilemiştir. Ekonomik yapının geleneksel üretim temelli oluşu, seçmen davranışlarının merkez sağ yönelimiyle örtüşüğünü göstermektedir.

Buna karşın, kıyı şeridinde yer alan Ayvalık, Edremit ve Burhaniye gibi ilçelerde, hizmet sektörü ağırlıklı bir ekonomik yapı, daha yüksek eğitim düzeyi ve seküler yaşam biçiminin yaygınlığı dikkat çekmektedir. Güney Marmara Kalkınma Ajansı'nın analizine göre bu ilçeler, Balıkesir genelinden farklılaşan bir toplumsal kompozisyona sahiptir; yükseköğretim düzeyindeki artışla birlikte CHP'ye yönelim de artış göstermektedir. Ayrıca, bu ilçelerde göçle gelen emekli nüfusun fazlalığı ve kültürel çeşitlilik, seküler yaşam tarzını beslemekte ve bu durum sol partilerin sosyolojik tabanını genişleten bir faktör olarak karşımıza çıkmaktadır.

Bu bulgular, Balıkesir'in farklı ilçelerinde gözlenen oy dağılımlarının yalnızca partisel düzlemde değil, aynı zamanda ekonomik faaliyet yapısı, eğitim düzeyi ve yaşam tarzı farklılıkları üzerinden de anlamlandırılması gerektiğini göstermektedir. Dolayısıyla, ekonomik temelli seçmen davranışı modelleri ile sosyokültürel yönelimlerin kesişiminde Balıkesir gibi geçiş bölgelerinde siyasal tercihleri açıklamak daha bütüncül bir yaklaşım sunmaktadır.

5. Balıkesir Özelinde Genel Seçimlerin Değerlendirilmesi

5.1. 1950-1960: Balıkesir'de DP Hegemonyası

Türkiye'de çok partili hayatın ilk seçimleri 1946 yılında yapılmıştır. Bu seçimler demokrasinin önemli ilkelerinden biri olan 'gizli oy açık sayım' ilkesi tersine çevrilerek "açık oy gizli sayım" usulüyle gerçekleştirilmiştir. Her ne kadar çok partili hayata geçiş istenmiş ve dillendirilmiş olsa da ilkesel ve kurumsal anlamda tam olarak gerçekleştirilememiştir. Seçim sonuçlarına göre 23 yıllık CHP iktidarı tekrar seçilmiş ve 1950'ye kadar devam etmiştir.

1950 yılında gerçekleştirilen seçimlerde 'gizli oy açık sayım' ilkesi benimsenmiş ve ilk defa tek dereceli seçim sistemi kullanılmıştır. Seçim sonuçlarına göre, Türkiye genelinde 27 yıllık iktidar partisi CHP %39,6 DP ise %55,2 oranında oy almıştır.

1950 seçimlerinde DP'nin Türkiye genelinde elde ettiği başarı Balıkesir'de de benzer bir şekilde görülmektedir. Türkiye genelinde seçime katılım oranı %89,3 iken Balıkesir'de bu oran %93,1 gibi yüksek bir düzeyde gerçekleşmiştir. DP, seçim sisteminin de yardımıyla Balıkesir'de aldığı %58,6 oranında oy almasında rağmen tüm milletvekili adaylarını Meclise göndermiştir. Balıkesir seçim bölgesini temsil edecek bütün milletvekilleri DP'nin

adayları olmuştur. CHP'den milletvekili çıkmamıştır. Millet Partisi (MP), ülke genelinde çok düşük bir oran alırken Balıkesir'den ise hiç oy alamamıştır. Bu sonuçlardan ülke genelindeki oy oranıyla Balıkesir sonuçlarının benzerlik gösterdiği ortadadır.

1954 seçimlerinin Türkiye geneli seçim sonuçlarına göre, DP bir önceki seçimlere göre oylarını artırmış; CHP'nin ise oy oranı düşmüştür. ABD kaynaklı Marshall Planıyla, Türkiye'ye hibe ve kredi sağlanarak döviz girişinde artış yaşanmıştır. Tarımsal üretim alanlarına yatırımların artması ve tarımda verimli bir dönem geçirilmesi kırsalda yaşayan seçmenin DP'ye yönelmesinde etkili olmuştur. Ekonomide ve dış ilişkilerde yaşanan gelişmeler Başbakan Adnan Menderes'in popülerliğini artırmıştır (Sunay, 2015, ss. 57-58). Balıkesir özelinde seçim sonuçları değerlendirildiğinde Türkiye genelindekiyle uyumlu olduğu görülmektedir. DP Balıkesir'den çıkacak olan tüm milletvekilliklerini kazanmıştır. Tıpkı bir önceki seçimde olduğu gibi CHP Balıkesir'den milletvekili çıkaramamıştır.

1957 seçimleri Türkiye'de çok partili hayatın ilk erken seçimleridir. DP iktidarının ilk yıllarında yakaladığı ekonomik başarı tersine dönmeye başlamıştır. Aynı zamanda DP, muhalefetteyken adıyla müsemma olan demokratikleşme talepleri ve söylemleri yerini antidemokratik tutumlara bırakmıştır. 1950, 1954 seçimlerinde oy oranı %50'yi aşan DP, bu seçimlerde %50'nin altında kalmıştır. DP'nin Balıkesir'de elde ettiği oy oranı Türkiye genelinden yüksekken CHP'ninki ise düşük kalmıştır. CMP, Balıkesir'de aldığı oy oranı ülke genelinden oldukça düşük kalmıştır. Bu sonuçlar Türkiye geneliyle Balıkesir'in seçim sonuçları açısından uyumlu olduğunu göstermektedir.

Balıkesir 1950'li yıllarda 'Demokrat Parti'nin Kalesi' olarak bilinmekteydi. Bunda DP'nin uyguladığı politikalarının Balıkesir'e yansması önemli bir yer tutar. Örneğin sanayileşme alanındaki gelişmeler Balıkesir'e de olumlu yansımıştır. Kurulan şeker ve iplik fabrikaları Balıkesir halkının refah düzeyi üzerindeki olumlu etkisi DP'ye olan desteğin de artmasını sağlamıştır. Ayrıca eğitim, sağlık ve ulaşım alanlarında önemli gelişmeler sağlanmıştır. Okulların sayısı artmış; birçok köy yolu açılmış ve köylere ulaşım sağlanmıştır. Diğer taraftan dönemin yerel siyasetçilerinin halk tarafından saygı gören ve sevilen kişiler olması Balıkesir'de, DP'nin sevilmesi ve desteklenmesinde etkisi yadsınamaz (Aydın, 2014, s. 179).

1950-1960 arası dönemde şehirden çıkan bakanlar ve siyasiler Balıkesir'in ekonomisinin ve altyapısının gelişimine katkı sağlamışlardır. Örneğin çimento ve pamuklu dokuma fabrikaları kurulmuştur. Bu gelişmeler yerel halkın ihtiyaçlarını çeşitlendirmiş ve bu ihtiyaçlara yönelik yeni hizmetler ve yatırımlar zorunlu hale gelmiştir. (Ahmet Sert, s. 264-265).

5.2. 1960-1970: Merkez Sağ Konsolidasyonu ve AP

Cumhuriyet tarihinin ilk askeri darbesi 1960 yılında yaşanmış; ordu yönetime el koymuş, anayasa lağvedilmiş, DP kapatılmış kısacası demokrasi kesintiye uğramıştır. 27 Mayıs 1960 tarihinde yönetime el koyan ordu, yönetimi sivilere devretme konusunda fazla gecikmeden hareket etmek istemiştir. Askeri darbeden yaklaşık 1,5 yıl sonra 15 Ekim 1961 tarihinde seçimler gerçekleştirilmiştir. Seçimlerde DP'nin yerine mirasını devralan AP girmiştir.

Seçim sonuçlarına göre CHP'nin birinci parti olarak çıktığı görülmektedir. Oyların çoğunu almasında rağmen tek başına hükümet kuracak çoğunluğa sahip olamamıştır. Bu nedenle AP ile anlaşarak çok partili hayatın ilk koalisyon hükümeti CHP-AP ortaklığı ile kurulmuştur.

Seçim sonuçlarına bakıldığında Balıkesir'in Türkiye genelinden ayrıştığı gözlemlenmektedir. Türkiye genelinde birinci olan parti %36,7 oy alan CHP'dir. AP ise ülke genelinde aldığı %34,8'lik oy oranıyla ikinci olmuştur. Sonuçlar Balıkesir açısından değerlendirildiğinde AP'nin büyük başarı elde ettiği görülmektedir. CHP Balıkesir'de ülke genelinin 1 puan altındadır. Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi (CKMP) ve Yeni Türkiye Partisi (YTP) Balıkesir'de çok etkili olan partiler değildir. 1961 seçim sonuçlarına göre, Balıkesir seçmeni Türkiye genelindeki seçmen tercihinden farklı olarak AP'ye yönelmiştir. Kayış, bunun altında yatan önemli nedenlerden biri seçimlerden 1 ay önce Menderes ve arkadaşlarının idamları gerçekleşmiş olmasına bağlamaktadır. Bu olay idam edilen isimleri uzunca bir süre destekleyen seçmen için büyük bir travma olarak kabul edilmektedir. Balıkesirli seçmeni 1961 seçimlerinde AP'ye yönelten faktörlerden biri de bu durum olarak değerlendirilmektedir. (Kayış, 2019, s. 407).

1960'lı yılların siyasal atmosferi askeri darbe, yeni anayasa, yeni kurumlar, koalisyonlar, siyasal partilerin çeşitlenmesi, ekonomik sorunlar gibi anahtar kelimelerle ifade edilebilir. 1961 seçimlerinden sonra AP'nin tek başına iktidar kurabildiği 1965 seçimlerine kadar Türkiye koalisyon hükümetleriyle yönetilmiştir. 1965 seçimlerinde milli bakiye olarak bilinen yeni bir seçim sistemi kullanılmıştır. Artık oyların temsile dönüşmesini sağlayan bu sistem küçük partilerin temsil kabiliyetini artıran bir özellik göstermiştir.

1965 seçimlerinde DP'nin mirasçısı AP, mecliste 450 sandalyenin 240'ını kazanarak tek başına iktidara gelecek çoğunluğu elde etmiştir. Dönemin Cumhurbaşkanı Cemal Gürsel hükümet kurma görevini AP Genel Başkanı Süleyman Demirel'e vermiş ve böylece 30. Hükümet kurulmuştur. Bu seçimin önemli sonuçlarından biri de Türkiye İşçi Partisi'nin (TİP) mecliste 14 sandalye kazanmasıdır (Sunay, 2015, s. 82). Bu sonuç yukarıdaki paragrafta belirtilen milli bakiye sistemi ile doğrudan ilişkilidir. Artık oyların hesaplanması sayesinde TİP'in aldığı %3'lük oy oranı 14 milletvekilliğine dönüşmüştür.

Oranlar göz önünde bulundurulduğunda bu seçimde Balıkesir, ülke geneli katılım oranının gerisinde kalmıştır. AP ülke genelinde elde ettiği oy oranının Balıkesir'de on puan üzerine çıkarak %62,9'luk başarı sağlamıştır. CHP, ülke genelindeki oyu Balıkesir'de de eşit sayılacak bir orana ulaşmıştır. Önceki seçimlerden farklı olarak Balıkesir'de AP ve CHP dışında başka bir parti daha milletvekili çıkartabilmiştir. O da MP'dir. Balıkesir'deki oy oranı %3,5 olan MP ülke genelinde elde ettiği %6,3'lük oy oranının altında kalmıştır.

1969 seçimlerine bakıldığında dikkati ilk çeken unsur düşük katılım oranıdır. Katılım oranının düşük kalmasında seçmenin siyasi partilere güveninin azalmasının ve oy hakkının seçim sistemiyle kısıtlandığı düşüncelerinin etkili olduğu belirtilmektedir (Türk, 1969, ss. 79-80). 1969 seçimlerini kazanan bağımsız milletvekilleri o zamana kadarkiler içinde en yüksek sayıyı oluşturmaktadır. 1965 seçimlerinde kullanılan milli bakiye sistemi bu seçimlerde

uygulanmadığı için küçük partilerin çıkardığı milletvekili sayısında düşüş yaşanmıştır. Diğer taraftan seçim barajının uygulanmaması küçük partilerin meclise girebilmesine imkan sağlamıştır. CHP açısından bu seçimlerin sonucu ise 1950'den beri değerlendirildiğinde en düşük oy aldığı seçimlerdir. AP'nin de bir önceki seçimlere göre oy kaybettiği ancak yine de birinci parti olarak çıktığı görülmektedir. Seçim sonuçlarına göre Süleyman Demirel dönemin Cumhurbaşkanı Cevdet Sunay tarafından hükümeti kurmakla görevlendirilmiş ve 31. hükümet Süleyman Demirel başkanlığında faaliyetlerine başlamıştır. Böylece 1983 seçimlerine dek bir partinin kurduğu son hükümet olmuştur.

1969 seçimlerinin Balıkesir izdüşümü Türkiye geneliyle paralellik göstermektedir. AP'nin ülke genelindeki %46,6'lık oy oranı elde ederken Balıkesir'de 1965 seçimlerindeki gibi on puan üzerinde farkla başarı elde etmiştir. CHP de 1961 ve 1965 seçimlerinde olduğu gibi bu seçimlerde de Türkiye geneliyle Balıkesir'de aldığı oy oranı benzerdir. 1969 seçimlerinde Balıkesir'de küçük partilere verilen oyların ülke ortalamasının altında kalmıştır. Küçük partilerin Balıkesir'de varlık gösteremedikleri ve oylarının AP'ye kaydığı söylenebilir. Diğer taraftan bağımsız milletvekili katılımının arttığı bu seçimde, Balıkesir'den bağımsız bir aday çıkamamıştır.

5.3. 1970-1980: Balıkesir'in Merkez Sağ ve AP Sadakati

1973 seçimleri öncesinde Türk siyasetindeki gelişmelere ve önemli olaylara bakıldığında 1970'li yıllarla özdeşleşen siyasi istikrarsızlık, muhtıra ve seçimden kısa bir süre önce AP, CHP ve Cumhuriyetçi Güven Partisi (CGP)'nin ortak adayı Fahri Korutürk'ün cumhurbaşkanı olarak seçilmesi ile karşılaşılır (Sunay, 2015, ss. 86-87; Karpas, 2020, s. 206). Diğer taraftan 1970'li yıllar CHP açısından önemli gelişmelerin yaşandığı bir dönemdir. CHP'de 1960'lı yılların ortasından itibaren başlayan ideolojik değişim 'ortanın solu' hareketi toplumdan karşılık bulmaya başlamış ve bu durum seçim sonuçlarına yansımıştır. Aynı zamanda partide bir lider değişimi yaşanmıştır. 12 Mart Muhtırasına ve sonrasında kurulacak olan iktidara karşı CHP içindeki farklı tutumlar, parti örgütünde çözülme beraberinde getirmiştir. Ecevit ve İnönü arasında somut bir hal alan bu fikir ayrılığı CHP'yi genel başkan değişimine götürmüş ve Ecevit partinin yeni genel başkanı olmuştur.

1973 genel seçiminde CHP birinci parti, AP ikinci parti olmuştur. CHP'nin oy oranı önceki seçime göre yaklaşık %6'lık bir artışla %33,3 oranında oy elde etmiştir. CHP açısından 1973 genel seçimi Ecevit'in genel başkanlığında girilen ve 1965'ten beri yapılan çalışmaların sonuçlarının açık şekilde görüldüğü ilk seçimlerdir (Tütüncü Esmer, 2006, s. 122). İkinci parti olan AP ise %29,8'lik oy oranına sahiptir. Diğer taraftan bu seçimlerin sürpriz partisi Milli Selamet Partisi (MSP)'dir. %11,8 oranında ciddi bir oy alarak kazandığı 48 milletvekilliği ile seçimin kilit partisi olmuştur.

Seçim sonuçlarına göre CHP birinci parti olarak seçilmesine rağmen tek başına iktidar olacak çoğunluğu elde edememiştir. Seçimin ardından CHP, Milli Selamet Partisi (MSP) ile koalisyon kurmuştur. Her iki partinin tabanından da tepki gören bu koalisyon bir yıldan az sürmüştür. Koalisyon döneminin önemli olaylarının başında Kıbrıs Barış Harekâtı gelmektedir ve bu olay hem Türk

ordusuna hem de CHP-MSP koalisyonuna prestij katmıştır (Önder, 2020, ss. 515-535).

1973 seçim sonuçları Balıkesir özelinde değerlendirildiğinde öncelikle seçime katılım oranının %61,6 olduğu görülmekte olup Türkiye genelinin altındadır. Partilerin aldığı oylar açısından değerlendirildiğinde Türkiye genelindeki seçim sonuçları Balıkesir'le benzer değildir. Balıkesir seçim sonuçlarına göre ilk üç parti AP, CHP ve MSP'dir. AP, %47,1'lik oy oranıyla Balıkesir'in birinci partisi olmuştur. Diğer partiler açısından değerlendirildiğinde ülke genelinde Demokratik Parti'nin ve MSP'nin yaklaşık %12 seviyesinde oy aldıkları görülmektedir. Bu iki partinin Balıkesir'deki sonuçları ise MSP %8,6, Demokratik Parti'nin %5,9'dur ve MSP Balıkesir'den 1 milletvekili çıkarabilmiştir. Sonuçlar itibarıyla Balıkesir'de küçük partiler ve bağımsız adaylara verilmeyen oyların AP'ye kaydığı söylenebilir. CHP ise ülke genelindeki %33,3'lük oy oranına benzer şekilde Balıkesir'de de %32,1 oranında destek görse de Balıkesir için birinci parti konumunu elde edememiştir.

1980 askeri darbesinden önceki son seçimler 5 Haziran 1977 tarihinde gerçekleşmiştir. Türkiye 1970'lerin ortalarından itibaren ekonomik kriz, siyasal şiddet ve terör eylemleri ve demokratik siyasetin kilitlendiği bir dizi olaylarla karşı karşıya kalmıştır. Bu sorunlara çözüm olması umulan 1977 seçimleri bekleneni verememiştir.

1977 seçim sonuçlarına bakıldığında CHP'nin %41,4'lük oran ile birinci parti çıkması ve hükümeti kuracak yeterli çoğunluğa sahip olamaması bakımından 1973'tekiyle benzerlikler göstermektedir. Seçim sonrası koalisyon hükümeti kurulması gündeme gelmiştir. Seçim sonuçları itibarıyla iki büyük parti CHP ve AP'nin koalisyon kurması her iki parti liderinin yaptığı açıklamalar sonrasında mümkün olmamıştır. Ecevit azınlık hükümeti kurmaya çalışmış ancak güvenoyu alamamıştır. Arkasından AP-MSP-MHP'den oluşan II. Milliyetçi Cephe Hükümeti kurulmuş olsa da bu hükümet de uzun vadeli olmamış hatta gensoru ile düşürülen ilk hükümet olarak tarihe geçmiştir. Hükümeti kurması için Ecevit görevlendirilmiştir. 1979 yılına gelindiğinde boşalan 5 milletvekilliği için yapılan ara seçimlerde AP bütün vekillikleri kazanmış ve bunun üzerine de Ecevit istifa etmiştir. Sonuç olarak 1980 askeri darbesi gerçekleşirken iktidarda olacak olan Süleyman Demirel hükümet kurmuştur.

Balıkesir 1977'de bir önceki 1973 seçimlerinde olduğu gibi genel sonuçlardan ayrılmaktadır. CHP ülke genelinde birinci parti iken Balıkesir ilinde %37,4 ile ikinci sırada yer almıştır. AP ise Balıkesir'de %51,7'lik oranla birinci parti olarak seçilmiştir. Seçime katılan diğer partilerin bu ildeki sonuçları ülke genelinde elde ettikleri oranın altında kalmıştır. Bu sonuçlarla Balıkesir'den çıkan 9 milletvekilinin 5'i AP'den 4'ü CHP'den olmuştur. Seçimlere katılım oranına bakıldığında Balıkesir'de Türkiye'nin üstünde bir katılım oranı olduğu görülmektedir.

5.4. 1980'li Yıllar: Balıkesir'de ANAP Hakimiyeti

12 Eylül 1980 sabahı askeri darbe yapılmış ve Milli Güvenlik Konseyi tarafından yönetime el konulmuştur. 1961 Anayasası lağvedilmiş, her türlü siyasal faaliyet durdurulmuş, milletvekillerinin dokunulmazlıkları kaldırılmış ve siyasi partiler kapatılmıştır. Darbe sabahı siyasi parti liderleri evlerinden alınarak asker iktidar

tarafından belirlenen ikametlere götürülmüştür. Liderler bu süreçte siyasal demec ve faaliyet yasağı ile ilgili olarak özellikle uyarılmışlardır (Tanör, 2007, ss. 32-33).

Darbeden sonra sivil siyasete 3 yıl sonra geçilebilmiştir. Bu süreçte yeni dönemin restorasyonu için öncelikle 1982 Anayasası hazırlanmıştır. 1982 anayasasının kabulünden sonra 6 Kasım 1983 tarihinde genel seçimlerin yapılacağı ilan edilmiştir. 1980 darbesiyle getirilen siyaset yasakları devam etmekte olduğu için yeni partilerin kurulmasına ihtiyaç olmuştur. Siyasi partileri düzenleyecek bir kanun çıkartılmış; 24 Nisan 1983'te Siyasi Partiler Kanunun yürürlüğe girmiştir. Aynı zamanda 1980 darbesinin yasak getirdiği siyasetçilerin bu yasakları devam etmiştir.

Siyasi Partiler Kanunun çıkmasının ardından 1983 genel seçimlerine katılma niyetiyle 17 parti kurulmuştur. Fakat bu partilerden sadece 3'ü 1983 seçimlerine katılabildi. Diğerleri askeri iktidar tarafından çeşitli nedenlerle kapatılmıştır. Seçime giren partilerden ilki Emekli General Turgut Sunalp tarafından kurulan ve ideolojik olarak sağda yer alan Milliyetçi Demokrasi Partisi (MDP)'dir. Turgut Sunalp aynı zamanda Turgut Özal'ın arkadaşıdır. İkincisi ordunun kabul edilebilir bulduğu eski Vali Necdet Calp'ın liderliğindeki Halkçı Parti (HP)'dir. Bu parti CHP'nin mirasını devralma niyetindeydi. Üçüncü ve son olarak, bütün siyasal eğilimleri temsil etmeyi amaçlayan Turgut Özal'ın kurduğu ANAP'tır.

1983 seçimlerine yüksek bir katılım olduğu söylenebilir. Askeri iktidarın bu parti piyasasında desteklediği aday MDP olmuşsa da seçim sonucunda ANAP %45,1'lik oranla birinci parti olarak çıkmış ve tek başına hükümet kurabilecek yeterliğe ulaşmıştır. Türkiye, bu yeni siyasi ortamla 1970'li yıllarda siyasi istikrarsızlıklarla özdeşleşen koalisyonlar dönemini 1990'lı yılların başına kadar kapatmıştır (Çavuşoğlu, 2022, ss. 77-86). CHP'nin mirasçısı HP, %30,5 ile Meclis'te ikinci parti olurken MDP ise %23,3'lük oranla üçüncü parti olmuştur. 12 Aralık 1983 günü Özal'ın önerdiği Bakanlar Kurulu dönemin Cumhurbaşkanı Kenan Evren tarafından kabul edilmiş ve Türkiye Cumhuriyeti'nin 45. Hükümeti göreve başlamıştır (Karpaz, 2020, ss. 216-217).

1983 seçimlerinin Balıkesir'deki iz düşümüne bakıldığında, seçimlere katılım oranının Türkiye ortalamasının üzerinde kaldığı görülmektedir. Turgut Özal liderliğindeki ANAP, Türkiye geneline benzer bir sonuçla %45,2 ile Balıkesir'de de birinci parti olarak seçilmiştir. Toplam oyların %30,5'ini alan HP, Balıkesir'de ikinci sıradadır. MDP ise Balıkesir'de aldığı %26,1'lik oy oranıyla ülke genelinde sahip olduğu %23,3'lük oranın üzerine çıkmıştır. Balıkesir özelinde HP'deki %3'lük düşüşün MDP'ye kaydığı söylenebilir. Balıkesir seçim bölgesinden Meclis'e gidecek olan 7 milletvekilinin 3'ü ANAP, 2'ser vekil ise HP ve MDP'den gönderilmiştir.

1987 seçimlerinin öne çıkan hususlarından biri 1980 darbesinden sonra siyasetçilere konan siyasi yasağın kalkmasıdır. Kamuoyundan siyasi yasakların kaldırılması için gelen yoğun talep neticesinde bir referandum yapılmasına karar verilmiştir. 6 Eylül 1987 tarihinde gerçekleşen referandum sonucu %50,22'lik oranla "evet" çıkmıştır. Böylece siyasi hayat için yeni evreye başlamıştır. Dönemin başbakanı Turgut Özal kampanya sırasında "hayır" mitingleri yapsa da referandumda istediği sonuç

çıkamamış ve hemen ardından erken seçim kararı almıştır (Göktürk, 2022, ss. 93-115).

Siyasi yasakların kalkmasının ardından Süleyman Demirel, Bülent Ecevit, Necmettin Erbakan ve Alparslan Türkeş gibi önemli liderler uzun bir aradan sonra siyasete dönmüştür. 1980 öncesinin önde gelen siyasi liderleri 1980 sonrası mirasçıları olarak kurulan partilerde yollarına devam etmiştir. Ayrıca soyadının güçlü mirasıyla Erdal İnönü de bu seçimlere katılmıştır.

1987 seçimlerine yedi farklı parti katılmıştır. ANAP %36,3 oranında oy almış ve 292 milletvekilliği ile tekrar tek başına iktidara gelmiştir. Sosyaldemokrat Halkçı Parti (SHP) ise %24,8 oy alarak elde ettiği 99 milletvekilliği ile ana muhalefet partisi olmuştur. Siyasi yasakların kalkmasının ardından siyasete geri dönen Süleyman Demirel liderliğinde DYP üçüncü parti olmuş ve 59 milletvekili kazanmıştır. 1987 seçimleri, yasaklı liderlerin tekrar siyasete dönmesi ve askeri vesayetin hafiflemesi yönünden önemlidir. Hatta katılım oranının yüksekliği halkın sivil siyasete duyduğu özlemle ilişkilendirilmektedir (Göktürk, 2022, ss. 93-115).

1987 seçimlerinde Balıkesir'de katılım oranı ülke genelindeki katılımın üstünde gerçekleşmiştir. Sonuçlar incelendiğinde Balıkesir seçim çevresinde partilerin aldıkları oy oranı ülke geneliyle benzerlik göstermektedir. ANAP aldığı oy oranıyla tekrar tek başına iktidara olsa da bir önceki seçime göre düşüş yaşamıştır. ANAP'ın Balıkesir'de elde ettiği %37,7'lik oy oranı Türkiye genelinin üstündedir. Ana muhalefet görevini üstlenen SHP'nin Balıkesir'de %23,9 ile Türkiye genelinden yaklaşık 1 puan daha az oy oranına sahip olduğu görülmektedir. DYP'nin Balıkesir'deki %22,9'luk oy oranı ülke genelinin 3 puanın üzerindedir. Balıkesir'den çıkan 8 milletvekilinin partilere göre dağılımı şöyledir: ANAP 6, SHP ve DYP 1'er milletvekili. 1980 sonrası dönemde ANAP'ın hem liberal hem muhafazakar seçmene hitap eden melez ideolojik yapısı, Balıkesir'in sosyo-kültürel çeşitliliğine uygun bir siyasal zemin oluşturmıştır.

5.5. 1990'lı Yıllar: Balıkesir'in DSP'de Kısa Molası

1991 seçimlerine gidilen süreçte partiler açısından yaşanan önemli gelişmelerden birisi ANAP'taki liderlik değişimidir. Turgut Özal'ın 1989 yılında 8. Cumhurbaşkanı olarak seçilmesinin ardından ANAP'ın başına önce Yıldırım Akbulut, sonra da Mesut Yılmaz geçmiştir. Bu arada 1989 yılında yapılan yerel seçimlerin ardından ortaya çıkan sonuçlar ANAP'ın hakimiyetini kaybettiğine yorumlanmış ve erken seçim talepleri gelmeye başlamıştır. Normal şartlarda 1992 yılında yapılması gereken genel seçimler öne alınarak 1991 yılında gerçekleştirilmiştir.

Seçim sonucunda ANAP'ın 8 yıldır devam eden tek başına iktidarı son bulmuştur. Sonuçlara göre tek başına hükümet kurabilecek bir parti çıkmamıştır. Hatta bu seçimlerden sonra 2002 yılına kadar Türkiye'de tek başına iktidara gelebilen parti olmamıştır. Türkiye için 1970'lerdeki gibi koalisyonlar dönemi başlamıştır. 1991 seçim sonuçlarına göre birinci parti %27'lik oran ile DYP'dir. Siyasi hayatının çöküş dönemine girdiği düşünülen ANAP ise %24 ile ikinci parti olmuştur.

Cumhurbaşkanı Özal DYP Genel Başkanı Süleyman Demirel'i hükümeti kurmakla görevlendirilmiştir. 9 Kasım günü DYP ve Sosyaldemokrat Halkçı Parti (SHP)'nin

oluşturduğu koalisyonla 49. Hükümet kurulmuştur. SHP Genel Başkanı Erdal İnönü Başbakan Yardımcılığı görevine gelmiştir (Gençkaya, 2020, ss. 645-680). 17 Nisan 1993 günü Turgut Özal'ın ani vefatıyla boşalan Cumhurbaşkanlığı makamına 16 Mayıs 1993 günü Süleyman Demirel seçilmiştir. Yedi sene boyunca Cumhurbaşkanlığı yapan Süleyman Demirel döneminde üçü koalisyon, diğeri ise güvenoyu alamayan azınlık hükümeti olmak üzere dört farklı hükümet kurulmuştur (Sunay, 2015, ss. 120-121).

1991 seçimlerinde Balıkesir'de katılım oranı %89,4'tür. Süleyman Demirel liderliğindeki DYP, Türkiye genelinde oyların %27'sini alarak birinci parti çıkarken, Balıkesir'de %34,7 oranıyla Türkiye genelinin üzerinde destek görmüştür. ANAP hem Türkiye'de hem de Balıkesir'de benzer oy oranıyla ikinci sıraya gerilemiştir. SHP de Balıkesir'de aldığı %17,1 ile Türkiye genelinin altında oy almıştır. Refah Partisi'nin (RP), Balıkesir'de elde ettiği %10,2'lik oran ülke genelinden bir hayli düşüktür. Balıkesir'den çıkan 7 milletvekilinin hepsi DYP'dendir (TÜİK, 2012, ss. 113-114).

1992 yılında 1980 darbesinin akabinde kapatılan partilerin aynı adla kurulmasına izin veren yasa kabul edilmiştir. 1987 yılında siyasi liderlerin yasaklarının kalkmasının ardından 1980 öncesi partilerin aynı adla kurulmasını engelleyen düzenleme de son bulmuştur. Tekrardan eski ismiyle kurulan CHP, 1995'te SHP ile birleşmiş ve seçimlere katılmıştır.

24 Aralık 1995 günü yapılan seçimlerde RP sürpriz bir şekilde %21,4 ile birinci parti olmayı başarmıştır. Ancak tek başına hükümet kuracak çoğunluğu elde edememiştir. RP lideri Erbakan, bazı koalisyon görüşmeleri yapsa da olumlu sonuç çıkmamıştır. Ardından Cumhurbaşkanı Demirel hükümet kurma görevini ANAP lideri Mesut Yılmaz'a vermiştir. Yılmaz DYP ile koalisyon kurma konusunda anlaşmış Yılmaz ve böylece Türkiye Cumhuriyeti'nin 53. Hükümeti kurulmuştur. DYP Genel Başkanı Tansu Çiller'in hakkında çıkan yolsuzluk tartışmaları hükümetin süresini kısaltmış ve süreç 6 Haziran 1996'da hükümetin istifasıyla sonuçlanmıştır (Karpaz, 2020, ss. 236-242).

Bu istifanın ardından RP lideri Necmettin Erbakan DYP ile koalisyon kurma konusunda anlaşmış ve REFAHYOL adıyla bilinen Cumhuriyet'in 54. Hükümeti kurulmuştur. Ancak bu koalisyon sivil-asker ilişkilerinde gerilim yaratmıştır. Geçmişten beri ordunun mesafeli durduğu Erbakan'ın başbakan olması, tartışmalara yol açmıştır. Ordunun komuta kademesi, 28 Şubat 1997 günü verdiği muhtıra ile Erbakan'ın istifası konusunda baskı oluşturmuş ve 18 Haziran 1997 günü Erbakan istifa etmiştir. Dönemin Genelkurmay İkinci Başkanı Çevik bu olay için "Demokrasiye balans ayarı yaptık" şeklinde açıklamada bulunmuştur (Taşkın ve Aydın, 2020, s. 431). Bu olayın hemen arkasından 1998 yılının Ocak ayında RP, laik cumhuriyete karşı olduğu gerekçesiyle anayasa mahkemesi tarafından kapatılmıştır (Karpaz, 2020, ss. 236-242).

1995 seçimlerine katılım oranı Balıkesir'de Türkiye genelinin üstünde gerçekleşmiştir. Seçim sonuçlarına bakıldığında Balıkesir'in ülke genelinden farklı sonuçlara sahip olduğu görülmektedir. Balıkesir'de DYP %28,9'luk oran ile birinci parti, ANAP ve DSP ise aynı oranlarla (%19,5) ikincilik ve üçüncülüğü paylaşmıştır. RP ise

Türkiye genelinin aksine %15 ile dördüncü olmuş ve Meclise bölgeden 1 vekil gönderebilmiştir (TÜİK, 2012, ss. 113-114). Bu çerçevede 1995 seçimlerinde Türkiye'de siyasal İslamcı bir partiye kayış söz konusuyken Balıkesir'de merkez sağ hakimiyetinin devam ettiği söylenebilir.

Türkiye için 20. yüzyılın son genel seçimi olan 1999 seçimlerinin gerçekleştiği koşullar ve sonuçları açısından bazı noktalara değinmek gerekir. Öncelikle seçimlerden önce Abdullah Öcalan'ın yakalanması dönemin başbakanı Bülent Ecevit'i ve partisini seçmen gözünde yüceltmıştır. Nitekim 1999 seçim sonuçlarına da bu durum yansımış ve DSP %22,2'lik oranla birinci parti olarak seçilmiştir. Abdullah Öcalan'ın yakalanması milliyetçi duyguları yükseltmiştir. Dönemin bu atmosferi altında önce çıkan diğer parti de MHP olmuştur. MHP'de 1999 seçimlerinden önce 1997'de vefat eden Alparslan Türkeş'in yerine Devlet Bahçeli seçilmiş ve 1999 seçimlerine yeni liderle girilmiştir. Seçim sonucunda MHP %18 oranında oy alarak ikinci parti olmuştur.

1999 seçimlerinden önce siyasi yolsuzluklar Türkiye gündemini etkileyen önemli konuların başında bulunmaktadır. Özellikle Susurluk Kazası ile siyasi yolsuzluklar daha geniş kamuoyu tarafından takip edilmeye başlanmıştır. Hem merkez sağdaki partiler hem de merkez soldakiler bu siyasi yolsuzluk gündeminden paylarına düşeni almış ve seçimde 'temiz' siyaset arayışı DSP ile MHP'yi öne çıkartmıştır (Kutlu, 2022, s. 124).

Seçim sonuçlarına göre Fazilet Partisi (FP) üçüncü, ANAP dördüncü ve DYP beşinci parti olmuştur. 550 kişiden oluşan Meclis dağılımının 136'sı DSP'li 136, 129'u MHP'li, 111'i FP'li, 86'sı ANAP'lı, 85'i DYP'li 85 ve 3'ü bağımsız vekillerden oluşmuştur. Seçimin arkasından Cumhurbaşkanı Demirel'in hükümet kurması için görevlendirdiği Ecevit, MHP ve ANAP ile oluşturduğu koalisyon ile Cumhuriyet'in 57. Hükümetini kurmuştur.

1999 seçimlerinde Balıkesir'de gerçekleşen katılım oranı Türkiye genelinin üzerindedir. Ecevit'in DSP'si Balıkesir'de %31,1 ile Türkiye ortalamasının üzerinde oy almıştır. Sol bir parti olarak DSP'nin Balıkesir'de bu başarısı istisna bir örnek olarak değerlendirilebilir. MHP, ülke genelinde elde ettiği oran ile ikinci, Balıkesir'de ise %16 ile üçüncü sıradadır. DYP, Balıkesir'de 2 milletvekili çıkartabilmiş ve şehirde ikinci parti olarak seçilmiştir. Balıkesir'in DYP'ye verdiği %18,4'lük destek Türkiye genelinin üzerindedir. FP, ülke genelinde %15,4'lük oy oranına ulaşsa da Balıkesir özelinde %9,5'lük oy alarak bu oranın çok gerisinde kalmıştır. ANAP hem ülke ortalamasında hem de Balıkesir'de %13' benzer sonuç elde etmiştir. Balıkesir'den Meclise giden 9 milletvekilinin dağılımına bakıldığında 3'ü DSP, 2'si DYP, 2'si MHP, 1'i FP, 1'i ANAP üyesidir (TÜİK, 2012, ss. 113-114).

2000'li yıllara kısa bir süre kala, başta 17 Ağustos 1999 tarihinde meydana gelen depremin yarattığı etkiler olmak üzere Şubat 2001 ekonomik krizi, Ecevit'in hastalığı ve DSP'de önemli üyelerin istifa etmesi gibi birçok sorun nedeniyle 57. Hükümeti siyasi bir türbülansa girmiş ve 2002 yılında erken seçim kararı alınmıştır (Kutlu, 2022, ss. 120-140).

5.6. 2000'li Yıllar: Kıyı Şeridinin Ayrık Kenti Balıkesir

21.yüzyıldaki ilk seçimler erken seçim olarak 3 Kasım 2002 tarihinde gerçekleşmiştir. Seçimlere giren partilerden sadece ikisi -Adalet ve Kalkınma Partisi (AK Parti) ve CHP- barajı geçebilmiştir. Bir önceki hükümeti kuran partiler de dahil bütün partiler baraj altında kalmış Meclis'e sadece AK Parti ve CHP girebilmiştir (Poyraz, 2013, ss. 313-341).

AK Parti, 14 Ağustos 2001 tarihinde Recep Tayyip Erdoğan liderliğinde millî görüş geleneğinden ayrılan "yenilikçi" grup tarafından kurulmuştur. Kurulmasının ardından kısa bir süre sonra yapılan 2002 seçimlerinde %34,7'lik oy oranıyla tek başına iktidar olmayı başarmıştır. Baraja takılan oy oranları ile meclisteki koltuk dağılımı arasında bir orantısızlık oluşmuştur. Neticede iki partili bir meclis oluşmuş ve %19 oy oranı ile 178 milletvekiline sahip olan CHP ana muhalefet partisi olmuştur (Sunay, 2015, ss. 131-133).

Seçimlerin ardından 16 Kasım 2002'te Cumhurbaşkanı Ahmet Necdet Sezer, kurma görevini Abdullah Gül'e vermiş ve iki gün sonra Türkiye Cumhuriyeti'nin 58. Hükümetini kurmuştur. Bu seçimlerle birlikte Türkiye'de yıllardır süren koalisyon hükümetleri yerini tek partinin iktidarına bırakmıştır. Bu dönemde Recep Tayyip Erdoğan'ın siyaset yasağı bulunmaktaydı. Seçim sonrasında CHP'nin de desteklediği bir düzenlemeyle AK Parti Erdoğan'ın siyasi yasağını kaldırmıştır. 11 Mart'ta Gül'ün başbakanlığındaki hükümet istifa etmiştir. Bu sırada 14 Mart 2003 günü Siirt ilinde yapılan ara seçimlerde aday gösterilen Erdoğan milletvekili seçilerek Meclise girmiştir. Nitekim 23 Mart 2003'te Recep Tayyip Erdoğan'ın başbakanlığında Türkiye Cumhuriyeti'nin 59. Hükümeti kurulmuştur (Taşkın ve Aydın, 2020, ss. 468-469).

2002 seçim sonuçlarına göre iki parti dışındaki tüm partiler baraj altında kalmış ve Meclise sadece AK Parti ve CHP girmiştir. Kurulduktan sonra girdiği ilk genel seçimde elde ettiği başarı ile AK Parti, tek başına iktidar olurken Balıkesir'de de Türkiye geneli oy oranına yakın bir sonuç elde etmiştir. CHP, tüm oyların %19,4'ünü Balıkesir'de ise %19,7'sini alarak ana muhalefet görevini üstlenmiştir. Balıkesir seçim bölgesi iki parti arasında 8 milletvekilini 5'i AK Parti'den 3'ü CHP'den olmak üzere paylaşmıştır. Balıkesir ili 2002 yılı seçimleri itibarıyla seçim coğrafyası açısından farklılaşarak kıyı şeridi siyasi profilinden ayırmıştır. 2002 seçimlerinde Ege, Marmara ve Akdeniz'e kıyısı olan şehirlerin çoğunda CHP'nin birinci parti olarak çıkmasına karşın Balıkesir (%33,6) ve Çanakkale'de en yüksek oyu AK Parti almıştır (TÜİK, 2012, ss. 93-114).

2007 seçimlerinin kritik konusu e-muhtıradır. Cumhurbaşkanlığı görev süresi dolacak olan Ahmet Necdet Sezer'in yerine kimin seçileceği konusu 27 Nisan e-muhtıra sürecini başlatmıştır. Cumhurbaşkanlığı seçiminin yarattığı kriz önce genel seçimler arkasından da anayasa değişikliği ile yönetilmiş ve nihayetinde Abdullah Gül cumhurbaşkanı olarak seçilmiştir. Bu arada yapılan seçim sonucuna göre AK Parti %46,6'lık oy oranıyla birinci parti olmuştur. Bir önceki seçime göre AK Parti oyları %12 düzeyinde artmıştır. Türk siyasal hayatında seçim sonuçları değerlendirildiğinde, bir iktidar partisinin ikinci seçim döneminde oy oranını bu kadar artırarak çıkmasına rastlanmamaktadır (Gezgüç, 2022, s. 334). Bu seçimlerde

toplam AK Parti, CHP ve MHP olmak üzere toplam üç parti %10'luk barajı geçmiştir.

2007 seçimlerine katılım oranı Balıkesir'de Türkiye genelinden daha yüksektir. AK Parti Balıkesir'de %41,5'lik sonuç elde etmiştir. CHP, Balıkesir'de %23,4 ile Türkiye genelinde elde ettiği %20,9'un üzerine çıkmıştır. MHP, %14,3'lük oy oranını Balıkesir için %15,8'e çıkartarak meclise geri dönerken şehirden de 1 vekili çıkarmıştır.

2011 seçimlerine geneli katılım oranı Balıkesir'de yine ülke genelinin üzerinde gerçekleşmiştir. Bu seçimlerde AK Parti bir önceki döneme göre oylarını artırmış ve önceki iki seçimde olduğu gibi bu seçimde de tek başına iktidar olmayı başarmıştır. Aynı zamanda bu seçimle AK Parti çok partili tarih açısından üst üste üç seçim boyunca oylarını artırarak çıkan ilk partidir. CHP ana muhalefet konumunu tekrarlamıştır. Seçim sonuçlarına göre üçüncü parti ise MHP'dir. 2007 seçimlerinde olduğu gibi yine bağımsızların aldığı oylar bir hayli yüksek olup, 35 bağımsız milletvekili meclise girmiştir.

Seçim sonuçları Balıkesir için yorumlanacak olursa Türkiye genelinde olduğu gibi AK Parti Balıkesir'de de %46,5 oranında oy almış oylarını yükseltmiştir. CHP, Balıkesir'de %33,8 alarak ülke genelinin üzerinde oy kazanmıştır. MHP'nin oy oranı hem ülke genelinde hem de Balıkesir'de %13'lerde olup benzerlik göstermiştir. Ülke genelinde bağımsızların aldığı oyların Balıkesir için aynı değeri olmadığı ve bu oranın CHP'ye kaydığı gözlemlenmektedir. Bu dönemde Meclis'e 8 vekil gönderen Balıkesir'in milletvekili kombinasyonu 4'ü AK Parti, 3'ü CHP, 1'i de MHP'lidir.

7 Haziran 2015 seçimleri sonuçları ve ortaya koyduğu siyasi tablosuyla 2002'den beri süren siyasi dengeleri değiştirmiştir. Bu seçimlerde AK Parti bir önceki seçime göre %8,93, CHP'nin ise %1,05 oranında oy kaybetmiştir. Bu seçimin dengelerini değiştiren en önemli unsurların başında 15 Ekim 2012'de kurulan Halkların Demokratik Partisi (HDP) gelmektedir. Partinin girdiği ilk genel seçim olan Haziran 2015'te %13,1 oranında oy alarak siyasi dengenin değişmesinde etkili olmuştur. MHP ise bir önceki seçime göre %3,29 oranında oylarını artırmıştır.

Seçim sonuçları itibarıyla hiçbir parti tek başına hükümet kurabilecek yeterli çoğunluğa ulaşamamıştır. Uzun bir sürenin ardından Türkiye siyasetinde yeniden koalisyon görüşmeleri başlamış ancak iktidarı oluşturabilecek bir formül bulunamamıştır. Bu durum üsturabek dönemnin Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan, kırk beş gün içinde hükümetin kurulamaması sebebiyle Anayasanın 116. maddesine dayanarak seçimlerin yenilenmesine karar vermiştir (TÜİK, 2018). Seçimler yenilenene kadar Ahmet Davutoğlu başbakanlığında Türkiye'nin 63. Hükümeti seçim hükümeti sıfatıyla kurulmuştur. Özel durum sebebiyle güven oylaması yapılmamıştır (Nohutçu, 2019, s. 814).

7 Haziran seçimleri Balıkesir açısından değerlendirildiğinde %88,4'lük katılım ile ülke genelinin üzerinde gerçekleşmiştir. AK Parti, Türkiye genelinde aldığı %40,9'luk oy oranı ile Balıkesir'de elde ettiği %39,1'lik oran yakınlık göstermektedir. CHP, %25'lik değerini bölgede ciddi bir oy sıçrayışıyla %33,7'ye çıkartarak meclise üç vekil göndermiştir. CHP açısından Balıkesir'de hem 2011'de hem de Haziran 2015'te oyların

yükseliş göstermesi dikkat çekicidir. Ülke genelindeki oy oranı %16,3 olan MHP, Balıkesir’de bu oranın üzerine çıkarak %20’lik başarı elde etmiştir.

1 Kasım 2015 tarihinde tekrarlanan genel seçimlerde AK Parti oylarında yaklaşık %10’luk bir artışla %49,5 oranında oy almış ve 317 milletvekilliği elde ederek tek başına hükümet kuracak çoğunluğa ulaşmıştır. CHP %25 oranında oy almış ve 134 sandalye kazanarak Haziran 2015’teki durumunu korumuştur. Ancak MHP ve HDP’nin oylarında düşüş olduğu görülmektedir. MHP %11,9 ile üçüncü parti olurken HDP %10,8 ile dördüncü parti olmuştur.

AK Parti Genel Başkanı Ahmet Davutoğlu Cumhurbaşkanı Erdoğan tarafından hükümet kurmakla görevlendirilmiştir. Ahmet Davutoğlu, Türkiye Cumhuriyeti’nin 64. Hükümetini kurarak göreve başlamıştır. Göreve başlamasının üzerinden altı ay geçtikten sonra 22 Mayıs 2016 tarihinde Davutoğlu istifa etmiştir. Aynı gün hükümeti kurma görevi Binali Yıldırım’a verilmiş ve 24 Mayıs 2016 tarihinde Türkiye Cumhuriyeti’nin 65. hükümeti Yıldırım tarafından kurulmuştur. Bu hükümet parlamenter sistem içerisinde kurulmuş son hükümet olması yönüyle önemlidir (Sunay, 2015, ss. 146-149).

Kasım 2015 seçimlerine Balıkesir’de katılım oranı ülke genelinden yüksektir. Seçimin birinci partisi AK Parti’nin Balıkesir ve Türkiye geneli oyları değerlendirildiğinde Balıkesir’de elde ettiği %45,5’lik oy oranının ülke genelinin altında kaldığı görülmektedir. CHP’nin Balıkesir’de oyları yaklaşık %10 artarak %34,6’lık sonuca ulaşmış ve Türkiye genelinin üzerine çıkmıştır. MHP, %14,79 oy alarak 7 Haziran’a göre daha düşük bir oranda kalmıştır. Ülke genelinde %10 oranında oy alan HDP, Balıkesir’de sadece %2 oranında oy almıştır. AK Parti ve HDP’den azalan oyların CHP ve MHP’ye kaydığı görülmektedir. Bu sonuçlarla Balıkesir’in milletvekili kombinasyonu AK Parti’den 4, CHP’den 3 ve MHP’den 1 şeklinde oluşmuştur.

2018 seçimleri değişen hükümet sisteminin ardından yapılan ilk seçim olma özelliğini taşımaktadır. Bununla birlikte, 2018 yılındaki 7140 sayılı “Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanun ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasında Dair Kanun”la getirilen düzenlemeye göre, “Cumhurbaşkanlığı ve Türkiye Büyük Millet Meclisi seçimleri beş yılda bir aynı gün yapılır” ifadesi getirilmiştir. Yani 2018 yılında hem cumhurbaşkanlığı hem de TBMM seçimleri yapılmıştır. Cumhuriyet ve Millet olmak üzere temel iki ittifakın bulunduğu 2018 TBMM seçimlerine HDP herhangi bir partiyle ittifak yapmadan katılmıştır. Cumhurbaşkanlığı seçiminde ise, sadece Cumhuriyet İttifakı tek aday göstermiş, diğer partiler kendi adaylarını çıkartmıştır. Seçim sonuçlarına göre, Cumhuriyet İttifakı hem iktidarı hem de cumhurbaşkanlığını kazanmıştır (Gezgüç, 2022, ss. 331-332).

24 Haziran 2018 günü yapılan seçim sonucunda AK Parti birinci, CHP ikinci, HDP üçüncü, MHP dördüncü ve İYİ Parti beşinci parti olmuştur. Bu seçimlerde siyasi dengeleri değiştiren unsurların başında İYİ Parti’nin kurulması gelmektedir.

2018 seçimlerinde Balıkesir’de seçime katılım oranı yine Türkiye genelinden yüksektir. AK Parti, Türkiye’deki tüm oyların %42,6’sını alarak birinci parti olmuş Balıkesir’de de %41,3 ile Türkiye genelinin az bir oranda altında kalmıştır. CHP, %22,6’lık oy oranının Balıkesir’de üzerine çıkarak

%30,3’lük sonuçla karşılaşmıştır. Siyaset sahnesine yeni giren İYİ Parti’nin Balıkesir’de aldığı %14,7’lik oy, şehirden bir vekilin meclise gönderilmesini sağlamıştır. MHP Balıkesir’de %7,5’lik oranla Türkiye genelinde elde ettiği %11,1’lik oy oranının epey altında kalmıştır. Burada seçmenin MHP’den İYİ Parti’ye kaydığı söylenebilir. HDP ise Balıkesir’de ülke genelindeki oy oranının epey altında kalmıştır.

14 Mayıs 2023 seçimleri Cumhuriyet tarihinde gerçekleşen yirminci ve bu araştırmanın yürütüldüğü sırada yapılan son milletvekili genel seçimidir. Bu seçimlere katılım oranının %87,5 olduğu görülmektedir. Seçimler açısından dikkat çekici önemli noktaların başında AK Parti’nin oy oranındaki düşüştür. Bu dönem 2002 seçimlerinden sonra AK Partinin katıldığı seçimler içerisinde en düşük oy aldığı seçimlerdir. Ancak Parti aldığı %35,62’lik oran ile 295 sandalye kazanarak tekrardan birinci parti olarak seçilmiştir. CHP %25,35’lik oy alarak 169 vekil ile yeniden ikinci parti olarak ana muhalefet görevini üstlenmiştir. Yeşiller ve Sol Gelecek Partisi (YSGP) %8,82’lik oy ve 61 vekil ile üçüncü parti olmuştur. MHP %10 civarında oran ile 50 milletvekili sahibi olarak dördüncü ve İYİ Parti, %9,69 oy oranıyla 43 milletvekili elde ederek beşinci parti olmuştur.

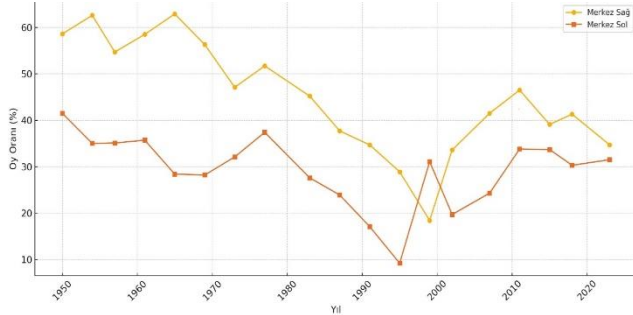
2023 seçimlerinde Balıkesir’de seçimlere katılım oranı yine Türkiye genelinin üzerindedir. Aldığı %35,6’lık oy ile seçimlerin birinci partisi olan AK Parti’nin Balıkesir’de %34,7 oy oranı ile benzer sonuç sahip olduğu görülmektedir. CHP, Balıkesir’de %31,5 ile Türkiye geneli elde ettiği oranın üzerine çıkmayı başarmıştır. İYİ Parti, aldığı %14,6’lık oy ile şehirden bir milletvekilliği kazanmış ve genel puanının üzerine çıkmıştır. Meclise Balıkesir’den vekil göndermeyi başaran son parti olan MHP, %8,2 oy alarak toplam puanının altında kalmıştır. YSGP, ülke genelinde %8,82 oy alsa da Balıkesir’de %2,27 ile bu oranın oldukça altındadır (Yüksek Seçim Kurulu, 2023, ss. 35-43). Daha önceki tüm seçimlerde olduğu gibi Kürt seçmenine hitap eden partilerin Balıkesir’den milletvekili çıkaramadığı ortadadır. 2023 seçiminde YSGP’ye verilmeyen oyların CHP’ye verildiği gözlemlenmektedir.

2000 sonrası AK Parti iktidarında Balıkesir “kıyı şeridi” siyasi özelliklerinden farklı bir tercihle AK Parti’ye destek veren iller arasında yer almıştır. CHP’nin kıyı illerindeki yükselişi Balıkesir’de görülmemiştir. Ancak özellikle 2015 sonrasında bu destek görece azalma eğilimindedir. Bu azalmanın hem kent merkezindeki muhalif oyların artmasında hem de denize kenarı olan ilçelerinde (Edremit, Ayvalık gibi) CHP’nin oy oranını yükseltmesine bağlanabilir. Ayrıca 2017’den sonra İYİ Parti’nin siyaset sahnesinde yer almaya başlaması Balıkesir seçmeni tarafından alternatif yeni sağ olarak değerlendirilmiştir. 2018 ve 2023’teki seçimlerde gösterdiği performans bu durumu ispatlar niteliktedir.

6. Sonuç ve Değerlendirme

Bu makalede Türkiye’nin çok partili hayata geçtiği 1950 yılından itibaren 2023 seçimleri de dahil gerçekleşen 20 genel seçim sonucu Balıkesir ili özelinde incelenmiştir. 73 yıldır çok partili hayatı devam eden Türk demokrasisinin bu süreç içinde demokrasiden sapmalar yaşadığı dönemler olmuştur. İlk olarak 1960 darbesiyle daha sonra da 1980 darbesiyle demokrasi sekteye uğramıştır. Her iki askeri

müdahalede de demokrasi askıya alınmış ve seçimler belli süre boyunca yapılamamıştır. İki darbe arasında 1971 muhtırası da ordunun sivil siyasete müdahale ettiği bir dönemdir. Türkiye’de 10 yılda bir tekrarlayan periyodik askeri müdahalelerle 1997’li ve 2016’da da karşılaşmıştır. Ancak bu son iki müdahalenin diğerlerinden farklı olduğunu belirtmek gerekir.

Şekil 1. 1950–2023 Arası Balıkesir’de Merkez Sağ ve Merkez Sol Oy Oranlarının Değişimi

Şekil 1.’de Balıkesir’in 1950-2023 arasında gerçekleşen seçimlerde (DP, AP, DYP, ANAP, AK Parti) ve merkez sol (CHP, SHP, DSP) bloklarının oy oranlarındaki değişim görselleştirilmiştir.

Balıkesir’in genel seçim sonuçları incelendiğinde 1950-60 yılları arasında gerçekleşen üç seçimde Türkiye genelinde DP’nin hakimiyeti geçerli olmuş ve Balıkesir seçmeni de aynı yönde tercih belirtmiştir. 1950-54-57 seçimlerinde DP, sırasıyla %55, %58 ve %48 oy alırken Balıkesir’deki sonuçlar %58, %62 ve %54’tür. Balıkesir’in ülke genelinde ortaya çıkan seçim sonuçlarıyla benzer bir tabloya sahip olduğu görülmektedir.

1960-70 yılları arasında gerçekleşen üç seçimde, darbe sonrası yapılan 1961 seçimlerinde %36,7’lik oyla CHP birinci partidir. Balıkesir için %58 ile AP’nin üstünlüğü bölgeyi genelden epeyce farklılaştırmıştır. 1965 yılına gelindiğinde yapılan seçim ile AP, %52,9 ile iktidarın sahibi olurken Balıkesir’de bu başarının on puan üzerine çıkarak %62,9’luk destek görmüştür. 1960’lı yılların son seçimi olan 1969 seçiminde AP %46,6’lık oy oranı ile tekrardan birinci parti seçilmiştir. Balıkesir’de AP’nin oyları Türkiye genelinin on puan üzerine çıkarak %56,3 olmuştur. 1960’lı yıllarda AP’nin Balıkesir’de her zaman için kuvvetli bir desteğe sahip olduğu görülmektedir.

Türkiye’de 1970-80 arası siyasi istikrarsızlıklar ve çıkmazların yaşandığı bir dönemdir. 12 Mart Muhtırasından sonraki ilk seçim 14 Ekim 1973 günü yapılmıştır. Ülke genelinde Ecevit liderliğindeki CHP, %33,3’lük oy alarak birinci parti olmuştur. Balıkesir ise ülke genelinden ayrılarak %47,1 ile AP ilk sıradadır. 1977 seçimlerinde Ecevit, yakaladığı popülarlığının de etkisiyle CHP’nin oylarını artırarak %41,4 ile meclisteki en büyük çoğunluğu elde etmiştir. Balıkesir seçmeni, bu seçimlerde tekrardan ülke genelinde ayrılarak %51,7 oy oranıyla AP’yi birinci parti olarak seçmiştir. CHP, bu dönemde hem yeni lideri hem de 1960’lardan beri etkili olan ideoloji değişikliği ile 1950 sonrası için oy oranlarında zirve yapmış olmasına karşın Balıkesir seçim çevresinde benzer bir karşılık bulamamıştır. Tıpkı 1960’lı yıllarda olduğu gibi bu dönemde de AP’nin Balıkesir’de ciddi bir destek gördüğü gözlenmektedir.

1980 sonrası yapılan ilk seçim olan 1983 seçimlerinde ANAP hem ülke genelinde hem de Balıkesir bölgesinde aldığı %45’lik oy ile iktidara gelmiştir. HP, %30,5 oy alırken bölgede %27,6’lık orana sahiptir. MDP ise Türkiye’de aldığı %23,3’lük oy oranının Balıkesir’de üzerine çıkarak %26,1 sonucuya karşılaşmıştır. Sonuçları itibarıyla 1983 seçimlerinde Balıkesir ile ülke genelinin birbirine yakın sonuçlar göstermektedir. 1987 seçimlerinde ise Özal, bir önceki seçime göre oyları düşmesine rağmen %36,3 ile tekrardan iktidara gelmiştir. Balıkesir için de benzer sonuç doğarak %37,7’lik bir oran elde etmiştir. SHP oyların %24,8’ini alarak ana muhalefet görevini üstlenmiştir. Balıkesir’de de %23,9 ile benzer sonuç doğmuştur. 1980’li yıllarda gerçekleşen seçimler için Balıkesir genel seçim sonuçlarının ülke geneli ile örtüştüğü gözlenmiştir.

1991 seçimleri sonucunda ANAP iktidarı son bularak Demirel’in genel başkan olduğu DYP %27’lik oy ile birinci parti seçilmiştir. Balıkesir seçmeni %34,7’lik oranla ülke genelinin üstünde DYP’yi desteklemiştir. ANAP hem ülke genelinde hem de bölgede %24 oranında oy almıştır. SHP tüm oyların %20,8’ini elde ederken Balıkesir’de %17 ile bu oranın altında kalmıştır. Şehir ve ülke karşılaştırmasında oy oranlarında bazı değişiklikler olsa da partilerin sıralama aynı olmuştur. 1995 seçimlerinde Necmettin Erbakan’ın önderliğindeki RP %21,4 oy alarak birinci parti olmuştur. Bu seçimde Balıkesir sonuçları itibarıyla ülke genelinden epey farklılaşmıştır. DYP, Balıkesir’de aldığı %28,9’luk oy ile birinci, ANAP ve DSP, %19,5’luk oran ile ikinci ve üçüncü sırada yer alırken, ülke genelinde birinci olan RP ise %15’lik oy oranı ile dördüncü parti olmuştur. 1999 seçimlerinde ise DSP %22’lik oy oranıyla Türkiye’de birinci parti çıkarken Balıkesir’de bunun üzerine çıkarak %31 oranında oy elde etmiştir.

2000’li yıllara gelindiğinde 2002 seçimlerde yalnızca AK Parti ve CHP %10’luk seçim barajını geçmiş ve AK Parti birinci, CHP ikinci parti olmuştur. Bu durum Balıkesir için de geçerli olup ildeki sonuçlar ülke genelindeki sonuçlarla benzerlik göstermektedir. 2007 seçimlerinde AK Parti ülke genelinde %46,6 oranında oy almış; Balıkesir’de ise bu oranın beş puan gerisinde kalmış %41,5 oranında oy almıştır. CHP, ülke genelinde %20 oy alarak ana muhalefet görevini üstlenirken Balıkesir’de %24’lük oy ile Türkiye genelinin üzerindedir. 2002’de seçim barajına takılmış olan MHP 2007’de ülke genelinde aldığı %14,3’lük oranın Balıkesir’de de biraz üstüne çıkarak %15’e ulaşmıştır. Bu dönemde, Balıkesir’deki seçim sonuçları ve seçmen tercihi genel ülke sonuçlarıyla büyük ölçüde örtüşmektedir.

2010-2020 yılları arasında yapılan dört farklı milletvekili genel seçiminden ilki 2011 seçimlerinde AK Parti %49,8 gibi yüksek bir oy oranıyla yeniden birinci parti olarak seçilmiştir. Balıkesir’de ise bu oranın yaklaşık 3 puan altında %46,5’luk oran elde edilmiştir. Ülke genelinde %26 oranında oy alan CHP, Balıkesir’de %33,8’lik oy oranıyla ülke genelinin yaklaşık 8 puan üzerine çıkmıştır. MHP hem ülke genelinde hem de Balıkesir’de %13’lük sonuç elde etmiştir. CHP için ortaya çıkan oy farkının Balıkesir’de bağımsız adaylara az oranda oy gitmesinden kaynaklandığı görülmektedir. 2015 yılında ilk olarak Haziran’da yapılan ve sonra Kasım’da olmak üzere iki seçim gerçekleşmiştir. Haziran ayında gerçekleştirilen seçimlerde AK Parti ülke genelinde %40,9 ile meclisteki en büyük grubu elde ederken

Balıkesir için de %39,1 ile yakın bir sonuç ortaya çıkmıştır. CHP %25'lik ülke geneli oy oranı Balıkesir'de 8 puan üzerine çıkarak %33,7'lik başarı elde etmiştir. MHP, tüm oyların %16'sını alırken Balıkesir'de bu oranın üzerine çıkarak %20 sonucuna ulaşmıştır. Kasım'da tekrarlanan seçimlerin ardından AK Parti oylarını dokuz puan yükselterek %49,5 ile tekrardan tek başına iktidar olmuştur. Balıkesir'de de AK Parti'nin oyları yükselmiş %45,5'e çıkmış ancak ülke genelinin altında kalmıştır. CHP hem ülke genelinde hem de Balıkesir'de oy oranını korumuştur. MHP oylarında ise hem ülke genelinde hem de Balıkesir'de düşüş yaşanarak toplamda %11,9 ve bölgede %14,7'lik oluşmuştur. HDP, tüm oyların %10,8'ini alırken Balıkesir'de bu oran sadece %2'dir. 2018 seçimlerine bakıldığında AK Parti %42,6 oranında aldığı oy ile birinci parti olmuştur. Balıkesir bölgesinde de yakın bir sonuçla %41,3'lük başarı yakalanmıştır. CHP, ülke genelinde %22,6 alırken geçtiğimiz birkaç seçimde görüldüğü gibi Balıkesir'de bu puanın üzerine çıkarak %30,3'lük sonuç elde etmiştir. HDP, %11,7'lik oy oranına karşı Balıkesir'de %4'lük karşılık bulmuştur. MHP, tüm oyların %11'ini elde ederken Balıkesir'de bu oranın gerisinde kalarak %7,5'lük sonuç elde etmiştir. İYİ Parti %9,96'lık başarı ile meclise girmiştir. Balıkesir'de de %14,7'lik başarı elde ederek şehirden bir milletvekilliği kazanmıştır. 2010'lu yıllarda AK Parti, Balıkesir'de elde ettiği sonuçlarla ülke ortalaması birbirine yakın seyretmiştir. CHP, Balıkesir özelinde ülkedeki oy puanının üzerinde sonuç elde etmiştir. Diğer taraftan İYİ Parti'nin kurulması Balıkesir'de MHP'nin oylarını düşürmüş; MHP'den kayan oylar İYİ Parti'ye geçmiştir. Balıkesir'in hem seçim sonuçları açısından hem de siyasal kimliğini analiz etmede önemli bir nokta, HDP ve ardılı partilerin tercih edilmediğidir.

2023 seçimlerine gelindiğinde AK Parti'nin ülke genelinde bir önceki seçimlere göre düşüş gösteren sonuçları Balıkesir'de de benzer sonuçlanmıştır. CHP'nin Balıkesir'de 2007'den beri süren eğilimi bu seçimde de devam ederek ülke genelinin üzerinde bir sonuç elde etmiştir. YSP, %8,8 ile mecliste 61 vekil ile temsil görmüş ancak Balıkesir'de sadece %2,2'lik bir oran elde edebilmiştir. MHP, Türkiye'de %10,7 almasına karşın Balıkesir'de de %8,2 ile bu sonucun altında kalmıştır. İYİ Parti tüm oyların %9,69'unu alarak mecliste grubu bulunan beşinci parti olmuştur. Balıkesir'de bu başarısının üzerine çıkarak %14,6 gibi bir başarı elde etmiştir. Balıkesir özelinde değerlendirildiğinde İYİ Parti'nin kurulmasının ardından MHP'nin oylarının Türkiye genelinin altında kaldığı tablolardaki oranlardan tespit edilmektedir. 2002 hariç olmak üzere 2018'e kadar MHP Balıkesir'de Türkiye genelinin üstünde oy alırken İYİ Parti'nin girdiği seçimlerde (2018-2023) bu oranın Türkiye genelinin altına indiği görülmektedir.

2000'li yıllarda yapılmış tüm genel seçimlerde (2002-2007-2011-2015-2018-2023) Balıkesir, kıyı şeridi illerinden ayrıştığı ve AK Parti'yi birinci parti yapması önemli bir noktadır. 2002-2023 arası yıllarda gerçekleşen seçimlerde birinci olarak AK Parti'nin hakimiyeti görülmektedir. Muhafazakar ideolojiyi savunan sağ bir parti olarak Balıkesir'de tüm seçimlerde birinci parti olarak çıkmıştır. Ancak 20 genel seçim değerlendirildiğinde göze çarpan bir husus bulunmaktadır. 2000 öncesi dönemde Balıkesir'in merkez sağ partilere desteği Türkiye genelinin üstünde seyrederken AK Parti için bu durumdan bahsedilemez.

Önceki dönemlerde örneğin DP, AP, DYP gibi merkez sağ partileri Balıkesir'deki oy oranlarına bakıldığında Türkiye genelinin epeyce üstünde oy aldıkları görülmektedir. Tabii ki bu durum nedenlerini yüzeysel olarak ortaya koymak mümkün olmayıp kapsamlı bir çalışmayı gerektirmektedir.

Sonuç olarak, Balıkesir'in merkez sağ bir siyasal kimliğinin olduğu görülmektedir. Balıkesir 1950'den beri gerçekleşen 20 genel seçimin 4'ünde Türkiye'deki genel seçim sonuçlarından ayrılmaktadır. Bunlar 1961, 1973, 1977 ve 1995 seçimleridir. Aslında Balıkesir'in bu 4 seçim sonucu Balıkesir'in 1950'den itibaren ortaya koyduğu seçim sonuçlarıyla tutarlıdır. Yani siyasal alışkanlığını devam ettirdiğini söylemek mümkündür. 1961, 1973 ve 1977 seçimleri Türkiye'de merkez sol bir partinin, CHP'nin birinci çıktığı seçimlerdir. 1995 seçiminde ise siyasal İslam'ı referans alan sağ bir parti olarak RP'nin birinci çıkmasına rağmen Balıkesir'de merkez sağ bir parti olarak DYP tercih edilmiştir. Değerlendirilen 20 milletvekili genel seçim sonuçlarına göre Balıkesir'in siyasal kimliğinin daha çok merkez sağ partilerle özdeşleştiği sonucuna varılmaktadır. 1950'den itibaren bu durumun tek istisnai seçimi de 1999'daki DSP'ni elde ettiği sonuçlardır. Bunun dışında Balıkesir'in sağda olsa radikal ya da uç partilere yönelmediği görülmektedir. İslamcı retoriği ya da etnik milliyetçi ideolojiyi benimseyen partilerin Balıkesir'de seçmen tarafından tercih edilmediği söylenebilir.

Balıkesir siyasetine dair daha kapsamlı bir değerlendirme yapmak için yerel seçimlerini inceleyen çalışma yapılabilir. Böylece Balıkesir'in seçimler tarihini ve siyasetteki yerini daha bütünlüklü bir bakış açısıyla değerlendirmek mümkün olacaktır.

Kaynakça

- Adıgüzel, O. (2020). Etnik kökenlerin mutfak kültürlerindeki değişimlerin belirlenmesi: Balıkesir örneği. [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Balıkesir: Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Akengin, H. (2018). Bölgesel süreklilik ve kalıcı oy kullanma bakımından Türkiye 2011 ve 2015 genel seçim sonuçları üzerine bir değerlendirme. *Türklük Araştırmaları Dergisi*, 7-18.
- Altan, C. (2011). Eğitim-siyasal eğilim ilişkisi: Mersin örneği. *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 313-329.
- Aydın, F. (2014). Demokrat Parti uygulamalarının bir taşra kenti basınına yansımaları: Balıkesir örneği (1950-1960) [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Balıkesir Kent Konseyi, <https://www.balikesirkentkonseyi.org/sayfa/ekonomi-ve-yatirim.html#:~:text=Bal%C4%B1kesir'in%20ekonomisi%20%C3%A7o%C4%9Funlukla%20tar%C4%B1m,mamulleri%20%C3%BCretimi%20%C3%B6n%20plana%20%C3%A7%C4%B1lmaktadır%C4%B1r.> (Erişim tarihi 24/01/2024)
- Buçukcu Öner (2021). Edilgen bir siyasal kimlik: Türkiye'de merkez sağ. *Muhafazakâr Düşünce Dergisi*, Yıl: 17. Sayı: 60. s. 12-32
- Ceylan, O. (2021). Coğrafya, toplum ve iktisat ekseninde Demokrat Parti döneminde Balıkesir kırsalında tarım. *Karesi'den Balıkesir'e (Şehrin siyasi sosyoekonomik tarihinden kesitler)* içinde, ed. Zeki Çevik, Ahmet Köç (ss. s. 183-214). Ankara: Nobel Bilimsel.
- Cumhuriyet (20.09.1996). Çiller Refahın gücüne güç katıyor.
- Çavuşoğlu, H. (2009). Türk siyasal yaşamında Doğru Yol Partisi. [Yayınlanmamış doktora tezi]. Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Ertan, M. (2021). Türkiye'de siyasal merkezin dönüşümü:1990'larda merkez sağın bölünmesi ve düşüşü. *Mülkiye Dergisi*, 45 (4), 963-992.

Enver, Z. (2024). Kırk fırın ekmek yemek. Birlik Gazetesi. <https://balikesirbirlikgazetesi.com/yazarlar/kirk-firin-ekmek-yemek-136268.html> (Erişim Tarihi: 20/05/2025).

Gençkaya, Ö. F. (2020). XIX. Dönem TBMM ve "Yeniden Koalisyonlar" Döneminin Başlangıcı. *Yüzüncü Yılında TBMM, II* içinde, ed. Y. Tekin, (s.645-681). Ankara.

Gezgüç Kaya, G. M. (2022). 2000 sonrası Türkiye’de siyasal partiler. *2000 Sonrası Türkiye’de ekonomik ve politik dönüşüm* içinde, ed. Filiz Daşkıran, Gözde M. Gezgüç Kaya (ss. 325-348). Ankara: Nobel Bilimsel.

Göktürk, G. (2022). 1987 seçimlerinin sosyolojik analizi. *Türk Demokrasi Tarihi (1980’den Günümüze)* içinde, ed. M. Karataş, (ss. 93-115). İstanbul: Efe Akademi Yayınları.

Güney Marmara Kalkınma Ajansı. (2022). İlçelerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırması SEGE 2022. <https://www.sanayi.gov.tr/merkez-birimi/b94224510b7b/sege/ilce-sege-raporlari>

Karakoç, Ş. M. (2020). Türkiye’de siyasetin dönüşümü: ‘Güçlü devlet geleneği’nden ‘total siyaset’e. *Journal of Economy Culture and Society*, 62, 227-253.

Karpat, K. H. (2020). *Kısa Türkiye tarihi 1800-2012*. İstanbul: Timaş Yayınları.

Kayı, Y. (2019). 1960 Askeri Darbesi sonrasında Balıkesir siyasi ortamının şekillenmesi ve 1961 Seçimleri. Millî Mücadelenin Yüzüncü Yılında Kuva-yı Milliye Şehri Balıkesir Uluslararası Sempozyumu Bildiri Kitabı içinde, ed. Zeki Çevik vd., (ss. 395-408). Balıkesir Büyükşehir Belediyesi Kent Arşivi Kültür Yayınları.

Kızıltepe, B. (2022). İstanbul kent-bölgesinde bir aracı kent olarak Balıkesir. [Yayınlanmamış Doktora Tezi] İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Kiriş, H. (2010). Türk parti sisteminde 1980 sonrası kutuplaşma ve dinamikleri. [Yayınlanmamış Doktora Tezi]. Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Kiriş, H., Köklü, T. E. (2012). Bir “Kıyı Şeridi” seçim bölgesi olarak Muğla’da siyasal gelenekler ve yeni yönelimler. *Hukuk ve İktisat Araştırmaları Dergisi*, 4 (2), s.31-40.

Kutlu, A. (2022). Türk demokrasi tarihinde 18 Nisan 1999 genel seçimleri. *Türk demokrasi tarihi (1980’den günümüze)* içinde ed. M. Karataş, (s. 120-140). İstanbul: Efe Akademi Yayınları.

Nohutçu, A. (2019). *Kamu Yönetimi*. Ankara: Savaş Yayınevi.

Önder, T. (2020). XV. Yasama Dönemi (1973-1977) 12 Mart’tan çıkış ve yeniden kriz. *Yüzüncü yılında TBMM oluşumu, çalışma şartları ve işlevleri*, ed. Y. Tekin içinde, (s. 515-535). Ankara: TBMM Basımevi.

Özözen Kahraman, S. ve Gültay, B. (2019). Türkiye’de Parti Tercihlerinde Sıradışı İlçelerin Belirlenmesi (2007-2015). *Amme İdaresi Dergisi*, Cilt 52, Sayı 3, s.95-122.

Poyraz, F. (2013). Milli Nizam Partisinden Ak Parti’ye. *İttihat ve Terakki’den günümüze siyasal partiler* Ed. T. Uzun içinde. Ankara: Orion Kitabevi.

Sunay, C. (2015). *Türk siyasi hayatı ve ilgili literatür*. Ankara: Orion Kitabevi.

Tanör, B. (2007). Siyasi Tarih 1980-1995. *Bugünkü Türkiye 1980-2003. 5.cilt* içinde ed. S. Akşin, (ss.27-161). İstanbul: Cem.

Taşkın, Y. ve Aydın, S. (2020). *1960’tan günümüze Türkiye tarihi*. İstanbul: İletişim Yayınları.

TBMM Oluşumu, Çalışma Şartları ve İşlevleri (Cilt 2, s. 645-680). Ankara: TBMM Basımevi.

Tosun, G., Tosun, T. (1995). Türkiye’de kentleşme-siyasal yapılanma ilişkisi, *Türkiye ve Ortadoğu Amme İdaresi TODAİE Dergisi*, C. 28, S. 4, s. 45-63.

TÜİK. (2012). Milletvekili Genel Seçimleri 1923-2011. TÜİK: <http://www.tuik.gov.tr> adresinden alındı.

TÜİK. (2018, Eylül 26). Milletvekili Genel Seçim Sonuçları (1983-2018). Türkiye İstatistik Kurumu: <http://www.tuik.gov.tr> adresinden alındı.

TÜİK. (2022). İstatistiklerle Aile, 2022. Ankara: Türkiye İstatistik Kurumu. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=İstatistiklerle-Aile-2022-49683> (Erişim Tarihi: 20/06/2023).

TÜİK. (2023a). Nüfus İstatistikleri Portalı. Türkiye İstatistik Kurumu: <https://nip.tuik.gov.tr/> (Erişim Tarihi: 12/05/2024).

TÜİK. (2023b). İstatistik Veri Portalı. <https://data.tuik.gov.tr/Search/Search?text=bal%C4%B1kesir> (Erişim Tarihi: 18/05/2025).

Türk, H. S. (1969). Türk Seçim Sisteminde Oy Hakkı. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 79-114.

TÜSES (1996). Türkiye’de Siyasal Parti Seçmenlerinin Nitelikleri, Kimlikleri ve Eğilimleri. Ankara, Türkiye Sosyal Ekonomik Siyasal Araştırmalar Vakfı Yayınları.

Tütüncü, Esmer, G. (2006). CHP:1965-1980 Türk siyasal yaşamında ortamın solu, Antalya: Yeniden Anadolu ve Müdafaa-i Hukuk Yayınları.

Yıldız, A. (2023, Mart). 7 Haziran 2015 Türkiye genel seçimlerinde seçmen davranışları: Batman il örneği [Yüksek Lisans Tezi]. Ankara: Ankara Hacı Bayram Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.

Yüksek Seçim Kurulu. (2015). 25. Dönem Milletvekili Genel Seçimi. YSK: <http://www.ysk.gov.tr>.

Ekler

Ek 1. Türkiye ve Balıkesir’in 1950- 2023 Arasında Gerçekleşmiş Milletvekili Genel Seçim Sonuçlarının Karşılaştırmalı Tablosal Özeti

		Türkiye		Balıkesir	
1. 14 MAYIS 1950 MİLLETVEKİLİ GENEL SEÇİM SONUÇLARI					
Kayıtlı Seçmen Sayısı		8.905.743		263.840	
Oy Kullanan Seçmen Sayısı		7.953.085		245.628	
Katılım Oranı		%89,3		%93,1	
Geçerli Oy Sayısı					
Milletvekili Sayısı		487		13	
Parti Adı	Aldığı Oy Sayısı	Oy Oranı	Kazandığı M.V. Sayısı	Oy Oranı	Kazandığı M.V. Sayısı
CHP	3.148.626	%39,6	69	%41,5	0
DP	4.391.694	%55,2	416	%58,6	13
MP	368.537	%4,6	1	0	0
BĞMZ	44.537	%0,6	1	0	0
2. 2 MAYIS 1954 MİLLETVEKİLİ GENEL SEÇİM SONUÇLARI					
Kayıtlı Seçmen Sayısı		10.262.063		292.528	
Oy Kullanan Seçmen Sayısı		9.095.617		263.406	
Katılım Oranı		%88,6		%90,0	
Geçerli Oy Sayısı					
Milletvekili Sayısı		541		14	
Parti Adı	Aldığı Oy Sayısı	Oy Oranı	Kazandığı M.V. Sayısı	Oy Oranı	Kazandığı M.V. Sayısı
CHP	3.193.471	%35,1	31	%35,0	0
CMP	480.249	%5,3	5	%2,4	0
DP	5.313.659	%58,4	503	%62,6	14
BĞMZ	56.393	%0,6	2	0	0
DİĞER	51.845	%0,6	0	0	0

Ek 1. Türkiye ve Balıkesir'in 1950- 2023 Arasında Gerçekleşmiş Milletvekili Genel Seçim Sonuçlarının Karşılaştırmalı Tablosal Özeti (Devam)

3. 27 EKİM 1957 MİLLETVEKİLİ GENEL SEÇİM SONUÇLARI					
Kayıtlı Seçmen Sayısı	12.078.623		334.690		
Oy Kullanan Seçmen Sayısı	9.250.949		267.368		
Katılım Oranı	%76,6		%79,9		
Geçerli Oy Sayısı					
Milletvekili Sayısı	610		15		
Parti Adı	Aldığı Oy Sayısı	Oy Oranı	Kazandığı M.V. Sayısı	Oy Oranı	Kazandığı M.V. Sayısı
CHP	3.825.267	%41,4	178	%35,1	0
CMP	604.087	%6,5	4	%1,6	0
DP	4.497.811	%48,6	424	%54,7	15
HP	321.471	%3,5	4	%8,6	0
DİĞER	2.313	%0	0	%0	0
4. 15 EKİM 1961 MİLLETVEKİLİ GENEL SEÇİM SONUÇLARI					
Kayıtlı Seçmen Sayısı	12.925.395		347.876		
Oy Kullanan Seçmen Sayısı	10.522.176		294.906		
Katılım Oranı	%81,4		%84,8		
Geçerli Oy Sayısı	10.138.035		285.475		
Milletvekili Sayısı	450		11		
Parti Adı	Aldığı Oy Sayısı	Oy Oranı	Kazandığı M.V. Sayısı	Oy Oranı	Kazandığı M.V. Sayısı
AP	3.527.435	%34,8	158	%58,5	7
CHP	3.724.752	%36,7	173	%35,7	4
CKMP	1.415.390	%14,0	54	%4,2	0
YTP	1.391.934	%13,7	65	%1,6	0
BGMZ	81.732	%0,8	0	%0	0
5. 10 EKİM 1965 MİLLETVEKİLİ GENEL SEÇİM SONUÇLARI					
Kayıtlı Seçmen Sayısı	13.679.753		361.143		
Oy Kullanan Seçmen Sayısı	9.748.678		253.262		
Katılım Oranı	%71,3		%70,1		
Geçerli Oy Sayısı	9.307.563		243.134		
Milletvekili Sayısı	450		11		
Parti Adı	Aldığı Oy Sayısı	Oy Oranı	Kazandığı M.V. Sayısı	Oy Oranı	Kazandığı M.V. Sayısı
AP	4.921.235	%52,9	240	%62,9	7
CHP	2.675.785	%28,7	134	%28,4	3
CKMP	208.696	%2,2	11	%1,4	0
MP	582.704	%6,3	31	%3,5	1
TİP	276.101	%3	14	%2,4	0
YTP	346.514	%3,7	19	%1,2	0
BGMZ	296.528	%3,2	1	%0,3	0
6. 12 EKİM 1969 MİLLETVEKİLİ GENEL SEÇİM SONUÇLARI					
Kayıtlı Seçmen Sayısı	14.788.552		377.916		
Oy Kullanan Seçmen Sayısı	9.516.035		230.815		
Katılım Oranı	%64,3		%61,0		
Geçerli Oy Sayısı	9.086.296		220.511		
Milletvekili Sayısı	450		10		
Parti Adı	Aldığı Oy Sayısı	Oy Oranı	Kazandığı M.V. Sayısı	Oy Oranı	Kazandığı M.V. Sayısı
AP	4.229.712	%46,6	256	%56,3	7
CHP	2.487.006	%27,4	143	%28,2	3
CGP	597.818	%6,6	15	%5,5	0
MP	292.961	%3,2	6	%1,3	0
MHP	275.091	%3,0	1	%1,6	0
TBP	254.695	%2,8	8	%2,1	0
TİP	243.631	%2,7	2	%2,2	0
YTP	197.929	%2,2	6	%0,9	0
BGMZ	511.023	%5,6	13	%1,9	0
7. 14 EKİM 1973 MİLLETVEKİLİ GENEL SEÇİM SONUÇLARI					
Kayıtlı Seçmen Sayısı	16.798.164		408.375		
Oy Kullanan Seçmen Sayısı	11.223.843		251.659		
Katılım Oranı	%66,8		%61,6		
Geçerli Oy Sayısı	10.723.658		240.685		
Milletvekili Sayısı	450		9		
Parti Adı	Aldığı Oy Sayısı	Oy Oranı	Kazandığı M.V. Sayısı	Oy Oranı	Kazandığı M.V. Sayısı
AP	3.197.897	%29,8	149	%47,1	5
CHP	3.570.583	%33,3	185	%32,1	3
CGP	564.343	%5,3	13	%3,0	0
Demokratik Parti	1.275.502	%11,9	45	%5,9	0
MP	62.377	%0,6	0	%0,6	0
MHP	362.208	%3,4	3	%1,7	0
MSP	1.265.771	%11,8	48	%8,6	1
TBP	121.759	%1,1	1	%0,9	0
BGMZ	303.218	%2,8	6	%0,1	0

Ek 1. Türkiye ve Balıkesir'in 1950- 2023 Arasında Gerçekleşmiş Milletvekili Genel Seçim Sonuçlarının Karşılaştırmalı Tablosal Özeti (Devam)

8. 1977 MİLLETVEKİLİ GENEL SEÇİM SONUÇLARI					
Kayıtlı Seçmen Sayısı		21.207.303		469.592	
Oy Kullanan Seçmen Sayısı		15.358.210		376.259	
Katılım Oranı		%72,4		%80,1	
Geçerli Oy Sayısı		14.827.172		346.157	
Milletvekili Sayısı		450		9	
Parti Adı	Aldığı Oy Sayısı	Oy Oranı	Kazandığı M.V. Sayısı	Oy Oranı	Kazandığı M.V. Sayısı
AP	5.468.202	%36,9	189	%51,7	5
CHP	6.136.171	%41,4	213	%37,4	4
CGP	277.713	%1,9	3	%1,7	0
Demokratik Parti	274.484	%1,8	1	%1,5	0
MHP	951.544	%6,4	16	%2,8	0
MSP	1.269.918	%8,6	24	%4,8	0
BĞMZ	370.035	%2,5	4	%0,1	0
DİĞER	79.105	%0,5	0	%0	0
9. 6 KASIM 1983 MİLLETVEKİLİ GENEL SEÇİM SONUÇLARI					
Kayıtlı Seçmen Sayısı		19.767.366		466.378	
Oy Kullanan Seçmen Sayısı		18.238.362		444.353	
Katılım Oranı		%92,3		%95,3	
Geçerli Oy Sayısı		17.351.510		423.488	
Milletvekili Sayısı		399		7	
Parti Adı	Aldığı Oy Sayısı	Oy Oranı	Kazandığı M.V. Sayısı	Oy Oranı	Kazandığı M.V. Sayısı
ANAP	7.833.148	%45,1	211	%45,2	3
HP	5.285.404	%30,5	117	%27,6	2
MDP	4.036.970	%23,3	71	%26,1	2
BĞMZ	195.588	%1,1	0	%1,1	0
10. 29 KASIM 1987 MİLLETVEKİLİ GENEL SEÇİM SONUÇLARI					
Kayıtlı Seçmen Sayısı		26.376.926		583.173	
Oy Kullanan Seçmen Sayısı		24.603.541		558.287	
Katılım Oranı		%93,3		%95,7	
Geçerli Oy Sayısı		23.971.629		548.552	
Milletvekili Sayısı		450		8	
Parti Adı	Aldığı Oy Sayısı	Oy Oranı	Kazandığı M.V. Sayısı	Oy Oranı	Kazandığı M.V. Sayısı
ANAP	8.704.335	%36,3	292	%37,7	6
SHP	5.931.000	%24,8	99	%23,9	1
DYP	4.587.062	%19,1	59	%22,9	1
DİĞER	4.552.960	%19	0	%14,8	0
11. 20 EKİM 1991 MİLLETVEKİLİ GENEL SEÇİM SONUÇLARI					
Kayıtlı Seçmen Sayısı		29.979.123		639.510	
Oy Kullanan Seçmen Sayısı		25.157.089		571.654	
Katılım Oranı		%83,9		%89,4	
Geçerli Oy Sayısı		24.416.666		558.541	
Milletvekili Sayısı		450		7	
Parti Adı	Aldığı Oy Sayısı	Oy Oranı	Kazandığı M.V. Sayısı	Oy Oranı	Kazandığı M.V. Sayısı
ANAP	5.862.623	%24,0	115	%25,7	0
DSP	2.624.301	%10,8	7	%12,8	0
DYP	6.600.726	%27	178	%34,7	7
RP	4.121.355	%16,9	62	%10,2	0
SHP	5.066.571	%20,8	88	%17,1	0
DİĞER	141.090	%0,5	0	%0,5	0
12. 24 ARALIK 1995 MİLLETVEKİLİ GENEL SEÇİM SONUÇLARI					
Kayıtlı Seçmen Sayısı		34.155.981		700.641	
Oy Kullanan Seçmen Sayısı		29.101.469		633.392	
Katılım Oranı		%85,2		%90,4	
Geçerli Oy Sayısı		28.126.993		619.209	
Milletvekili Sayısı		550		9	
Parti Adı	Aldığı Oy Sayısı	Oy Oranı	Kazandığı M.V. Sayısı	Oy Oranı	Kazandığı M.V. Sayısı
ANAP	5.527.288	%19,6	132	%19,5	2
CHP	3.011.076	%10,7	49	%9,2	1
DSP	4.118.025	%14,6	76	%19,5	2
DYP	5.396.009	%19,2	135	%28,9	3
RP	6.012.450	%21,4	158	%15,0	1
YDH	133.889	%0,5	9	%0,4	0
DİĞER	3.928.256	%14	0	%21,5	0
13. 18 NİSAN 1999 MİLLETVEKİLİ GENEL SEÇİM SONUÇLARI					
Kayıtlı Seçmen Sayısı		37.495.217		731.515	
Oy Kullanan Seçmen Sayısı		32.656.070		666.194	
Katılım Oranı		%87,1		%91,1	
Geçerli Oy Sayısı		31.184.496		645.178	
Milletvekili Sayısı		550		9	
Parti Adı	Aldığı Oy Sayısı	Oy Oranı	Kazandığı M.V. Sayısı	Oy Oranı	Kazandığı M.V. Sayısı
ANAP	4.122.929	%13,2	86	%13,9	1
DSP	6.919.670	%22,2	136	%31,1	3
DYP	3.745.417	%12	85	%18,4	2
FP	4.805.381	%15,4	111	%9,5	1
MHP	5.606.583	%18	129	%16,0	2
BĞMZ	270.265	%0,9	3	%0	0
DİĞER	5.714.259	%18,3	0	%11	0

Ek 1. Türkiye ve Balıkesir'in 1950- 2023 Arasında Gerçekleşmiş Milletvekili Genel Seçim Sonuçlarının Karşılaştırmalı Tablosal Özeti (Devam)

14. 2 KASIM 2002 MİLLETVEKİLİ GENEL SEÇİM SONUÇLARI					
Kayıtlı Seçmen Sayısı	41.407.027		786.457		
Oy Kullanan Seçmen Sayısı	32.768.161		662.751		
Katılım Oranı	%79,1		%84,3		
Geçerli Oy Sayısı	31.528.783		635.974		
Milletvekili Sayısı	550		8		
Parti Adı	Aldığı Oy Sayısı	Oy Oranı	Kazandığı M.V. Sayısı	Oy Oranı	Kazandığı M.V. Sayısı
AK PARTİ	10.808.229	%34,3	363	%33,6	5
CHP	6.113.352	%19,4	178	%19,7	3
BĞMZ	314.251	%1,0	9	%0	0
DİĞER	14.292.951	%45,2	0	%46,9	0
15. 22 TEMMUZ 2007 MİLLETVEKİLİ GENEL SEÇİM SONUÇLARI					
Kayıtlı Seçmen Sayısı	42.799.303		797.694		
Oy Kullanan Seçmen Sayısı	36.056.293		707.844		
Katılım Oranı	%84,2		%88,7		
Geçerli Oy Sayısı	35.049.691		693.142		
Milletvekili Sayısı	550		8		
Parti Adı	Aldığı Oy Sayısı	Oy Oranı	Kazandığı M.V. Sayısı	Oy Oranı	Kazandığı M.V. Sayısı
AK PARTİ	16.327.291	%46,6	341	%41,5	5
CHP	7.317.808	%20,9	112	%24,3	2
MHP	5.001.869	%14,3	71	%16,8	1
BĞMZ	1.835.486	%5,2	26	%0,7	0
DİĞER	4.567.507	%13	0	%17,6	0
16. 12 HAZİRAN 2011 MİLLETVEKİLİ GENEL SEÇİM SONUÇLARI					
Kayıtlı Seçmen Sayısı	52.806.322		866.739		
Oy Kullanan Seçmen Sayısı	43.914.948		781.410		
Katılım Oranı	%83,2		%90,2		
Geçerli Oy Sayısı	42.941.763		766.938		
Milletvekili Sayısı	550		8		
Parti Adı	Aldığı Oy Sayısı	Oy Oranı	Kazandığı M.V. Sayısı	Oy Oranı	Kazandığı M.V. Sayısı
AK PARTİ	21.399.082	%49,8	327	%46,5	4
CHP	11.155.972	%26,0	135	%33,8	3
MHP	5.585.513	%13,0	53	%13,9	1
BĞMZ	2.819.917	%6,6	35	%0,9	0
17. 7 HAZİRAN 2015 MİLLETVEKİLİ GENEL SEÇİM SONUÇLARI					
Kayıtlı Seçmen Sayısı	56.608.817		907.186		
Oy Kullanan Seçmen Sayısı	47.507.467		802.532		
Katılım Oranı	%83,9		%88,4		
Geçerli Oy Sayısı	46.163.243		804.329		
Milletvekili Sayısı	550		8		
Parti Adı	Aldığı Oy Sayısı	Oy Oranı	Kazandığı M.V. Sayısı	Oy Oranı	Kazandığı M.V. Sayısı
AK PARTİ	18.867.411	%40,9	258	%39,1	3
CHP	11.518.139	%25,0	132	%33,7	3
HDP	6.058.489	%13,1	80	%3,4	0
MHP	7.520.006	%16,3	80	%20,0	2
DİĞER	2.137.482	%4,9	0	%3,5	0
18. 1 KASIM 2015 MİLLETVEKİLİ GENEL SEÇİM SONUÇLARI					
Kayıtlı Seçmen Sayısı	56.949.009		910.091		
Oy Kullanan Seçmen Sayısı	48.537.695		805.147		
Katılım Oranı	%85,2		%88,5		
Geçerli Oy Sayısı	47.840.231		794.567		
Milletvekili Sayısı	550		8		
Parti Adı	Aldığı Oy Sayısı	Oy Oranı	Kazandığı M.V. Sayısı	Oy Oranı	Kazandığı M.V. Sayısı
AK PARTİ	23.681.926	%49,5	317	%45,5	4
CHP	12.111.812	%25,3	134	%34,6	3
HDP	5.148.085	%10,8	59	%2,3	0
MHP	5.694	%11,9	40	%14,7	1
DİĞER	1.206.272	%2,4	0	%2,2	0
19. 24 HAZİRAN 2018 MİLLETVEKİLİ GENEL SEÇİM SONUÇLARI					
Kayıtlı Seçmen Sayısı	59.367.469		947.177		
Oy Kullanan Seçmen Sayısı	51.189.444		884.180		
Katılım Oranı	%86,2		%90,6		
Geçerli Oy Sayısı	50.137.175		864.574		
Milletvekili Sayısı	600		9		
Parti Adı	Aldığı Oy Sayısı	Oy Oranı	Kazandığı M.V. Sayısı	Oy Oranı	Kazandığı M.V. Sayısı
AK PARTİ	21.338.693	%42,6	295	%41,3	5
CHP	11.354.190	%22,6	146	%30,3	3
HDP	5.867.302	%11,7	67	%4,2	0
İYİ PARTİ	4.993.479	%9,96	43	%14,7	1
MHP	5.565.331	%11,1	49	%7,5	0
DİĞER	1.018.180	%2	0	%1,2	0

Ek 1. Türkiye ve Balıkesir'in 1950- 2023 Arasında Gerçekleşmiş Milletvekili Genel Seçim Sonuçlarının Karşılaştırmalı Tablosal Özeti (Devam)

20. 14 MAYIS 2023 MİLLETVEKİLİ GENEL SEÇİM SONUÇLARI					
Kayıtlı Seçmen Sayısı	64.145.504			947.177	
Oy Kullanan Seçmen Sayısı	55.835.895			990.605	
Katılım Oranı	%87,05			%91,18	
Geçerli Oy Sayısı	54.442.588			912.072	
Milletvekili Sayısı	600			9	
Parti Adı	Aldığı Oy Sayısı	Oy Oranı	Kazandığı M.V. Sayısı	Oy Oranı	Kazandığı M.V. Sayısı
AK PARTİ	19.392.462	%35,6	268	%34,7	4
CHP	13.802.183	%25,3	169	%31,5	3
İYİ PARTİ	5.275.981	%9,6	43	%14,6	1
MHP	5.484.820	%10,07	50	%8,2	0
TİP	956.057	%1,7	4	%1,2	0
YRP	1.527.048	%2,8	5	%2,0	0
YSGP	4.803.922	%8,82	61	%2,2	0
DİĞER	2.698.617	%5,3	0	%4,3	0

Kaynaklar: TÜİK, 2012, s. 25; TÜİK, 2012, s. 35; TÜİK, 2012, s. 93; TÜİK, 2012, ss. 113-114; TÜİK, 2018; YSK, 2023'ten derlenmiştir.